

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2013

Bc. Aneta Popilková

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Ekonomické aspekty vybraného afrického regionu

Bc. Aneta Popilková

**Diplomová práce
2013**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Aneta Popilková**
Osobní číslo: **E110116**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj: Bezpečnost regionu**
Název tématu: **Ekonomické aspekty vybraného afrického regionu**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je deskripce, analýza a komparace ukazatelů vybraného afrického regionu v jednotlivých hospodářských oblastech a makroekonomických ukazatelů vybraných zemí; zhodnocení regionu jako celku s výhledem na další sociální a ekonomický vývoj v dané oblasti.

Práce bude obsahovat:

- Vymezení regionu - Africký roh
- Ekonomická charakteristika regionu
- Bezpečnostní struktura regionu Afrického rohu
- Komparace států Afrického rohu
- Vlastní zhodnocení

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

African Economic Outlook 2011: Africa And Its Emerging Partners. OECD Publishing, 2011, 304 s. ISBN 9264111751.
BUZAN, Barry et al. Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu: Současná teorie mezinárodních vztahů. Praha: CSS, 2005, 267 s. ISBN 8090333362.
BUZAN, B., WAEVER, O. Regions And Powers. The Structure of International Security. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 564 s. ISBN 978-0-511-07663-3.
ENGEL, Ulf a Paul NUGENT. Respacing Africa. Netherlands: BRILL, 2010, 213 s. ISBN 9004178333.
JENÍČEK, Vladimír. Vyvážený rozvoj: na globální a regionální úrovni. Praha: C. H. Beck, 2010, 132 s. ISBN 8074001954.
JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. Globální problémy světa v ekonomických souvislostech. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 8074003264
WOODWARD, Peter. The Horn of Africa: Politics and International Relations. London: I.B.Tauris, 2003, 240 s. ISBN 1860648703.

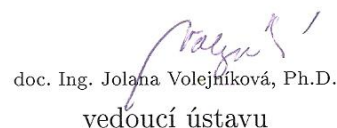
Vedoucí diplomové práce: **Ing. Zdeněk Řízek**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: **28. června 2012**
Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2013**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejčíková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 16. října 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako Školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 30. 6. 2013

Bc. Aneta Popilková

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Ing. Zdeňku Řízkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování diplomové práce. Dále děkuji všem, kteří mi poskytli informace, podklady a materiály, bez nichž by má práce nemohla vzniknout. Mé poděkování patří v neposlední řadě i mým rodičům, kteří mi studium umožnili a byli mi oporou v těžkých chvílích.

ANOTACE

Ve své diplomové práci se zabývám ekonomickými aspekty vybraného afrického regionu. V úvodní části práce je analyzován region – Africký roh, vývoj politické situace a s ní související bezpečnostní struktura a je zhodnocen sociální a ekonomický status daného regionu. Pomocí zvolených makroekonomických ukazatelů a indexů byla zpracována analýza aktuálního stavu zemí Afrického rohu a v závěrečné kapitole je nastíněn výhled na další sociální a ekonomický vývoj v dané oblasti.

KLÍČOVÁ SLOVA

makroekonomická analýza vybraného regionu, GDP, inflace, bezpečnost

TITLE

Economic aspects of selected African region

ANNOTATION

In my work I deal with the economic aspects of selected African region. In the introductory part of the thesis analyzes the region - Horn of Africa, political developments and the related security structure and the assessment of the social and economic status of the region. With selected macroeconomic indicators and indices have been developed analysis of the current state of Horn of Africa and in the final chapter outlines the views of other social and economic development in the region.

KEYWORDS

macroeconomic analysis of the selected region, GDP, inflation, security

OBSAH:

ÚVOD	- 14 -
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	- 16 -
1.1 ÚVODNÍ CHARAKTERISTIKA.....	- 16 -
1.1.1 Geografické vymezení.....	- 16 -
1.1.2 Institucionální vymezení	- 17 -
1.1.3 Metodologické vymezení analýz	- 20 -
1.1.4 Klasifikace zemí dle hospodářství	- 22 -
1.2 PROCES DEKOLONIZACE	- 23 -
2 VYMEZENÍ A GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ	- 25 -
2.1 AFRICKÝ KONTINENT.....	- 25 -
2.2 AFRICKÝ ROH	- 26 -
2.2.1 Somálsko.....	- 29 -
2.2.2 Etiopie.....	- 30 -
2.2.3 Eritrea.....	- 32 -
2.2.4 Džibutsko	- 33 -
2.2.5 Keňa.....	- 34 -
3 BARIÉRY ROZVOJE REGIONU	- 36 -
3.1 EKONOMICKO-POLITICKÉ BARIÉRY.....	- 36 -
3.1.1 Hospodářská stagnace.....	- 36 -
3.1.1 Kriminalizace státu.....	- 38 -
3.1.2 Neschopné vlády.....	- 39 -
3.2 SOCIÁLNÍ BARIÉRY	- 41 -
3.2.1 Chudoba	- 41 -
3.2.2 Hlad	- 42 -
3.2.3 Negramotnost	- 44 -
3.2.4 Zdravotnictví.....	- 45 -
3.2.5 Migrace.....	- 46 -
3.3 PAST CHUDOBY.....	- 47 -

4	SOUHRNNÁ ANALÝZA REGIONU	- 49 -
4.1	MAKROEKONOMICKÁ ANALÝZA	- 49 -
4.2	INDEX NEFUNKČNÍCH STÁTŮ (FAILED STATES INDEX)	- 51 -
4.3	INDEX LIDSKÉHO ROZVOJE (HUMAN DEVELOPMENT INDEX)	- 54 -
4.4	HODNOCENÍ STÁTNÍ POLITIKY A INSTITUCIONÁLNÍHO USPOŘÁDÁNÍ	- 56 -
4.5	KORELACE POUŽITÝCH INDEXŮ	- 57 -
5	BUDOUCNOST AFRICKÉHO ROHU	- 59 -
5.1	ROZVOJOVÉ CÍLE TISÍCLETÍ (MDGs)	- 59 -
5.2	ZAHRANIČNÍ POMOC EVROPSKÉ UNIE	- 62 -
5.3	OFICIÁLNÍ ROZVOJOVÁ POMOC	- 64 -
5.4	INICIATIVA NA POMOC VYSOCE ZADLUŽENÝM CHUDÝM ZEMÍM.....	- 66 -
	ZÁVĚR	- 68 -
	POUŽITÁ LITERATURA	- 71 -
	SEZNAM PŘÍLOH	- 79 -

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Africký roh.....	- 26 -
Obrázek 2: Vnitrozemské státy Afriky.....	- 31 -
Obrázek 3: Global Peace Index 2012	- 38 -
Obrázek 4: Mapa Afriky dle indexu vnímání korupce 2012.....	- 40 -
Obrázek 5: Procento africké populace žijící za méně než 1,25 dolarů na den	- 41 -
Obrázek 6: Stav potravinové nestability Afrického rohu	- 43 -
Obrázek 7: Index gramotnosti ve světě	- 44 -
Obrázek 8: Index čisté migrace ve světě	- 47 -
Obrázek 9: Cyklus pastí chudoby.....	- 48 -

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Tempo růstu Subsaharské Afriky.....	- 17 -
Graf 2: Vývoj GDP na obyvatele v USD (2002-2011)	- 49 -
Graf 3: Magický trojúhelník zemí Afrického rohu pro rok 2012	- 50 -
Graf 4: Vývoj Failed States Index zemí Afrického rohu.....	- 54 -
Graf 5: Vývoj indexu lidského rozvoje v zemích Afrického rohu	- 55 -
Graf 6: Souhrnný rozpočet EU na rok 2012	- 63 -
Graf 7: Největší příjemci oficiální rozvojové pomoci v regionu v roce 2011.....	- 65 -
Graf 8: Největší donoři zemím Afrického rohu v roce 2012.....	- 65 -
Graf 9: Celková ODA zemí DAC OECD 2000-2011 (v mil. USD)	- 66 -

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Regionální členění Afriky podle OSN	- 16 -
Tabulka 2: Hospodářská klasifikace zemí dle Světové banky	- 22 -
Tabulka 3: Kolonie Afriky v roce 1939.....	- 23 -
Tabulka 4: Zaměstnanost podle sektoru hospodářství.....	- 27 -
Tabulka 5: GDP na obyvatele zemí Afrického rohu	- 28 -
Tabulka 6: Základní ukazatele dle WB	- 28 -
Tabulka 7: Tempo růstu GDP vybraných zemí za rok 2012	- 37 -
Tabulka 8: Průměrný GDP v regionu 2000-2009.....	- 37 -
Tabulka 9: Hodnoty indexu vnímání korupce 2012 vybraných zemí	- 41 -
Tabulka 10: Úhrnná plodnost na ženu v regionu Afrického rohu	- 42 -
Tabulka 11: Míra růstu populace v regionu Afrického rohu	- 42 -
Tabulka 12: Výdaje zemí Afrického rohu (% GDP)	- 45 -
Tabulka 13: Počet příslušníků zemí Afrického rohu na území ČR.....	- 46 -
Tabulka 14: Počet vnitřně vysídlených Somálců v regionu	- 47 -
Tabulka 15: Hodnoty magického čtyřúhelníku podle OECD	- 50 -
Tabulka 16: Vybrané makroekonomické údaje zemí Afrického rohu 2012	- 51 -
Tabulka 17: Vývoj FSI zemí Afrického rohu 2005 – 2012.....	- 53 -
Tabulka 18: Hodnoty jednotlivých indikátorů FSI 2012.....	- 53 -
Tabulka 19: Vývoj indexu lidského rozvoje v zemích Afrického rohu 2005 – 2012	- 56 -
Tabulka 20: Hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání vybraných zemí	- 57 -
Tabulka 21: Srovnání vybraných indexů za rok 2012.....	- 58 -
Tabulka 22: Humanitární pomoc EU v Africkém rohu při potravinové krizi v roce 2011 .	- 62 -
Tabulka 23: Výše nesplaceného dluhu zemí Afrického rohu ke konci roku 2011	- 66 -

SEZNAM ZKRATEK

AU	<i>Africká unie</i> (African Union)
AHS (AEC)	<i>Africké hospodářské společenství</i> (African Economic Community)
CIA	<i>Central Intelligence Agence</i>
COMESA	<i>Společný trh pro východní a jižní Afriku</i> (Common Market for Eastern and Southern Africa)
CPI	<i>Index vnímání korupce</i> (Corruption Perception Index)
CPIA	<i>Hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání</i> (Country Policy and Institutional Assessment)
DAC	<i>Výbor pro rozvojovou pomoc</i> (Development Assistance Committee)
EU	<i>Evropská unie</i> (European Union)
FAO	<i>Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství</i> (Food and Agriculture Organization)
FSI	<i>Index zhroutených států</i> (Failed States Index)
HDI	<i>Index lidského rozvoje</i> (Human Development Index)
HIPC	<i>Silně zadlužené chudé země</i> (Heavily Indebted Poor Countries)
GDP	<i>Hrubý domácí produkt</i> (Gross Domestic Product)
GNI	<i>Hrubý národní produkt</i> (Gross National Income)
GPI	<i>Index světového míru</i> (Global Peace Index)
IMF	<i>Mezinárodní měnový fond</i> (International Monetary Fund)
LDCs	<i>Nejméně rozvinuté země</i> (Least Developing Countries)
LLDCs	<i>Vnitrozemské rozvojové země</i> (Landlocked Developing Countries)
KANU	<i>Kenya African National Union</i>
MDGs	<i>Rozvojové cíle tisíciletí</i> (Millennium Development Goals)

MU	<i>Mimořádná událost</i>
NATO	<i>Severoatlantická aliance</i> (North Atlantic Treaty Organization)
NFIDC	<i>Rozvojové země závislé na dovozu potravin</i> (Net-Food Importing Developing Countries)
OAJ	<i>Organizace Africké jednoty</i>
ODA	<i>Oficiální rozvojová pomoc</i> (Official Development Assistance)
OECD	<i>Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj</i> (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OSN	<i>Organizace spojených národů</i>
PPP	<i>Parita kupní síly</i> (Purchasing Power Parity)
SDC	<i>Švýcarská agentura pro rozvoj a spolupráci</i>
SHARE	<i>Podpora odolnosti v oblasti Afrického rohu</i> (Supporting the Horn of Africa's Resilience)
SIDS	<i>Malé ostrovní rozvojové země</i> (Small Island Developing States)
TI	<i>Transparency International</i>
UNDP	<i>Rozvojový program OSN</i> (United Nations Development Programme)
UN-OHRLLS	<i>Kancelář vysokého představitele OSN pro nejméně rozvinuté země, vnitrozemské rozvojové země a malé ostrovní státy</i> (United Nations Office Of The High Representative For The Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries And Small Island Developing States)
WB	<i>Světová banka</i> (World bank)
WHO	<i>Světová zdravotnická organizace</i> (World Health Organization)
WTO	<i>Světová obchodní organizace</i> (World Trade Organization)

ÚVOD

Mnohé z problémů zemí třetího světa provázely lidstvo již dávno, nicméně teprve v posledním desetiletí, zejména po teroristických útocích 11. září 2001, získaly výraznou přízeň mezinárodního společenství, jelikož tyto problémy už přesahují hranice států i kontinentů. Jde především o problémy související s nebezpečím terorismu, zaostalostí a chudobou, potlačováním lidských práv, šířením různých infekčních onemocnění, migrací, urbanizací a dalšími problémy, které jsou s nejchudšími ekonomikami světa spojovány a jejichž řešení si žádá součinnost bohatých zemí světa. Práce se zabývá ekonomickými aspekty vybraného afrického regionu, a je zaměřena na oblast Afrického rohu, protože v současnosti představuje nejrizikovější africké území z hlediska ekonomického i bezpečnostního.

V první kapitole jsou vymezeny základní geografické a institucionální charakteristiky analyzovaného území a metodologie aplikovaná při tvorbě makroekonomických analýz. Nezbytné je zmínit dopady dekolonizačního procesu na ekonomiku afrických zemí, kterým se zrodilo mnoho nových hospodářsky nesoběstačných států, které se po více než padesáti letech samostatnosti nadále odlišují od zbytku světa.

Druhá kapitola se zabývá charakteristikou jednotlivých zemí Afrického rohu. Stručně je nastíněn historický vývoj zemí a současný stav tamních ekonomik Džibutska, Etiopie, Eritrei, Keni a Somálska. Region východního cípu Afriky není příliš bohatý na přírodní zdroje a ekonomika je omezena na zemědělskou výrobu, která zaměstnává většinu pracující populace. Strategickým uzlem této oblasti je Džibutský přístav, přes který je realizována značná část zahraničního obchodu regionu.

Stěžejní oporou při vypracování práce mi byla kniha Paula Colliera *Miliarda nejchudších – Proč se některým zemím nedaří a co s tím* [12], ve které se zabývá příčinami jejich výrazně pomalého rozvoje oproti jiným státům s podobnou minulostí. Hlavní teze této práce spočívá v tom, že rozvojové země jsou lapeny v jedné či více rozvojových pastích, ze kterých se jí nedaří uniknout, a které jim brání v rozvoji. Zásadní pasti respektive bariéry rozvoje zvoleného regionu jsou rozebrány ve třetí kapitole mé diplomové práce. Jedná se o politickou zaostalost vládních struktur, korupci, hospodářskou stagnaci, občanské války a terorismus. Signifikantní jsou také sociální aspekty – chudoba, negramotnost, nezaměstnanost, nízká úroveň zdravotnictví, migrace aj., které představují další brzdu rozvoje.

Čtvrtá kapitola je věnována souhrnné analýze regionu. Je provedena analýza makroekonomické situace v zemích Afrického rohu, kterou je zhodnocen stav zemí po stránce hospodářské, rovněž nelze pochopitelně opomíjet sociální a bezpečnostní překážky rozvoje. Pro tento účel byl použit index zhroucených států [20], který hodnotí míru stability, funkčnost a úspěšnost státu a index lidského rozvoje [31] jako měřítko životní úrovně obyvatel v dané zemi.

Pátá kapitola je orientována na budoucnost Afrického rohu, pro kterou je více než důležité splnění Rozvojových cílů tisíciletí, které se zavázaly splnit všechny členské státy OSN do roku 2015. Zbývají necelé dva roky do konce nepřetržitého úsilí vymýtit chudobu, hlad, negramotnost, diskriminaci žen, úmrtnost dětí a matek, HIV/AIDS, zajistit udržitelný rozvoj a zapojit africké země do mezinárodního obchodu. Je velmi nepravděpodobné, že by se podařilo rozvojových cílů dosáhnout ve všech směrech a v každé rozvojové zemi světa. Na dobré cestě jsou např. Čína, Indie či Vietnam, ale plnění těchto cílů jde v subsaharské Africe ze všech oblastí světa nejpomaleji. Na podporu splnění těchto cílů bylo vyčleněno obrovské množství finančních prostředků mezinárodního společenství a vznikla řada iniciativ např. Oficiální rozvojová pomoc, Podpora odolnosti v oblasti Afrického rohu či Iniciativa vysoce zadlužených chudých zemí, která má rozvojovým zemím pomoci vymanit se z dluhové pasti.

Cílem diplomové práce je pomocí analýz a komparací vybraných indexů a makroekonomických ukazatelů zhodnotit současný stav regionu Afrického rohu a nastínit možný budoucí vývoj v dané oblasti. Relevantní součástí práce je popsat a zdůraznit nebezpečí dosud přetrvávajících problémů Afrického rohu, které sužují rozvojové země obecně, a které brání slabým zemím v ekonomickém a sociálním růstu.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

1.1 Úvodní charakteristika

1.1.1 Geografické vymezení

Afrika svou rozlohou zaujímá 30.300.000 km² (přibližně 20,3% zemské souše), což jí činí třetím největším kontinentem světa. Podle statistik OSN v roce 2010 čítala celková populace téměř sedmi miliard, z toho více než jedna miliarda (přes 14% populace) žije na tomto kontinentu.

Afrika je kontinent velmi rozmanitý, evidentní je nejen rozdílný stav přírodních podmínek, či stav surovinového bohatství mezi jednotlivými zeměmi, ale také s tím související ekonomické či sociální aspekty, které jsou hlavním předmětem této práce. Tato diferencovanost přiměla jednotlivé mezinárodní organizace či odborníky rozčlenit kontinent na tzv. makroregiony, ve kterých jsou jednotlivé situace analyzovány separátně. Toto členění je velmi nejednotné, za základní považují členění Afriky podle OSN (viz tab. 1).

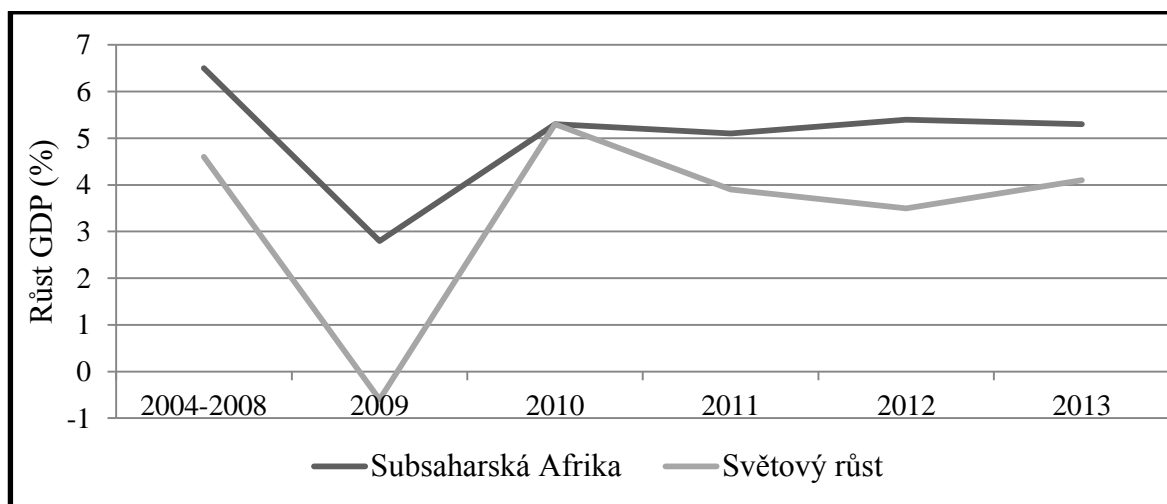
Tabulka 1: Regionální členění Afriky podle OSN

REGION	Jednotlivé státy regionu
Východní Afrika (Eastern Africa)	Burundi, Džibutsko , Eritrea , Etiopie , Keňa , Komory, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Mosambik, Rwanda, Seychely, Somálsko , Tanzánie, Uganda, Zambie, Zimbabwe
Střední Afrika (Middle Africa)	Angola, Čad, Demokratická republika Kongo, Gabon, Kamerun, Kongo, Rovnicková Guinea, Středoafriická republika, Svatý Tomáš a Princův ostrov
Jižní Afrika (Northern Africa)	Botswana, Jihoafrická republika, Lesotho, Namibie, Svazijsko
Severní Afrika (Southern Africa)	Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán, Jižní Súdán, Tunisko
Západní Afrika (Western Africa)	Benin, Burkina Faso, Côte d'Ivoire, Gambie, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdy, Libérie, Mali, Mauritánie, Niger, Nigérie, Senegal, Sierra Leone, Togo

Zdroj: vlastní zpracování podle [69]

Při realizaci statistických analýz je též hojně používáno členění Afriky na část Severní Afriky a Subsaharskou Afriku.

Subsaharskou Afriku tvoří všechny státy ležící jižně od regionu zvaný Sahel. Obývá ji více než čtyři pětiny africké populace a je s ní spojována většina ekonomických a sociálních problémů, které africký kontinent sužují. V regionu subsaharské Afriky je nejnižší úroveň kvality života podle ukazatele lidského rozvoje, ale z pohledu ekonomického vykazuje razantní tempa růstu GDP (viz graf 1).

Graf 1: Tempo růstu Subsaharské Afriky

Zdroj: vlastní zpracování podle [57]

1.1.2 Institucionální vymezení

Afrika se nachází ve stavu, kdy již došlo nebo by mohlo v některých státech dojít k naprostému selhání resp. zhroucení státnosti. Neexistuje jedna definice, která by charakterizovala zhroucený stát (*failed state*), nicméně obecně se do této kategorie řadí státy, kde celkově či částečně selhala vládní autorita. Robert Rotberg ve svých dílech používá toto členění států: *strong (silný)*, *weak (slabý)*, *failing (hroutící se)*, *failed (zhroucený)* a *collapsed (zkrachovalý) state*. Podle něj lze *failed state*, rozsah neschopnosti státu, měřit dle skutečně spravované a kontrolované geografické rozlohy vládou, protože hlavní nedostatek spatřuje ve ztrátě autority nad částí území. [59]

O šíření fenoménu zhroucených států nemá mezinárodní společenství zájem, proto byly vytvořeny různé mezinárodní i národní instituce, které pomáhají africkým zemím v integračním procesu, např. Organizace africké jednoty, Africká unie, Africké hospodářské společenství, Společný trh pro východní a jižní Afriku.

ORGANIZACE AFRICKÉ JEDNOTY (dále OAJ)

„Hlavním cílem OAJ bylo mimo jiné zbavit kontinent zbývajících pozůstatků kolonizace a apartheidu¹, podporovat jednotu a solidaritu mezi africkými státy, koordinovat a zvýšit spolupráci pro rozvoj k zajištění svrchovanosti a územní celistvosti členských států a podporovat mezinárodní spolupráci v rámci OSN.“ [3]

25. května 1963 podepsalo zakládající listinu v hlavním městě Etiopie Addis Abebě 32 nezávislých afrických států. OAJ svou činností dosáhla značného pokroku v mnoha oblastech, ale především připravila cestu pro vznik Africké unie.

AFRICKÁ UNIE – African Union (dále AU)

AU je nástupnickou organizací, která vznikla v roce 2002 z iniciativ OAJ, s cílem urychlit politicko-hospodářský vývoj Afriky a učinit ho legitimním spoluhráčem v globální ekonomice. Hlavní vizí AU je **„integrovaná, prosperující a mírumilovná Afrika, vedená občany a představující dynamickou sílu na globální scéně.“**

Klíčové aktivity AU pro intenzivní rozvoj kontinentu:

- Urychlit politickou a společensko-ekonomickou integraci kontinentu
- Podporovat mír, bezpečnost a stabilitu kontinentu
- Bránit svrchovanost, územní celistvost a nezávislost jejích členských států
- Podpora mezinárodní spolupráce
- Podpora demokratické společnosti a institucí a řádná správa věcí veřejných
- Vytvoření podmínek pro zapojení kontinentu do globální ekonomiky
- Spolupráce při budování životní úrovně afrických národů
- Podporovat oblast vědy a výzkumu
- Podpora zdraví a eliminace výskytu chorob na kontinentu [3]

V rámci AU vznikly též projekty na budování finančních institucí, např. Africká centrální banka, Africký měnový fond a Africká investiční banka, pro podporu stability finančního systému Afriky. Cílem Africké centrální banky je vytvořit jednotnou africkou měnu.

Součástí AU je 53 afrických států, jedinou zemí neangažující se v rámci AU je Maroko a sporné území Západní Sahary.

¹ Tento afrikánský výraz znamená uspořádání, ve kterém jsou lidé různých ras nuceni žít odděleně.

AFRICKÉ HOSPODÁŘSKÉ SPOLEČENSTVÍ (dále AEC)

„Africké státy se kvůli liberalizaci světového obchodu dostaly z pozice vývozců potravin do pozice zemí, které jsou klasifikovány jako státy závislé na dovozu potravin (Net-Food Importing Developing Countries – NFIDC).“ [27] AEC vzniklo za účelem sjednotit africké trhy, uvolnit obchod a harmonizovat celní pravidla v rámci jednotlivých společenství. Své cíle AEC naplňuje prostřednictvím již existujících integračních celků, které tvoří 5 pilířů AEC.

5 pilířů AEC:

- ECOWAS (Economic Community of West African States) = hospodářské společenství západoafrických států
- ECCAS (Economic Community of Central African States) = hospodářské společenství středoafriických států
- SADC (Southern African Development Community) = společenství pro rozvoj jižní Afriky
- COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa) = Společný trh východní a jižní Afriky
- IGAD (Inter-Governmental Authority on Development) = Mezivládní úřad pro rozvoj

„Afričtí představitelé jsou si vědomi rizik, která vyplývají pro Afriku ze současných procesů globalizace světového hospodářství. Přistoupili proto, vedle podpory rozvoje subregionální ekonomické integrace, i k projektu celoafrické integrace, respektive k vybudování Afrického hospodářského společenství (AEC) do roku 2025“, v následujících 6 etapách. [11, s. 220]

6 etap působení AEC:

- 1994-1999 upevnění existujících regionálních hospodářských svazků a vytváření nových tam, kde neexistují,
- 1999-2007 uvolnění obchodu stabilizací celních a necelních překážek obchodu a postupná dílčí integrace v oblasti obchodu,
- 2007-2017 rozvinout zóny volného obchodu a celní unie v každém oblastním sdružení,

- 2017-2019 koordinace a harmonizace celních a necelních překážek obchodu mezi jednotlivými regionálními hospodářskými společenstvími,
- 2019-2023 vytvoření afrického společného trhu a společných politik,
- 2023-2028 založení Africké centrální banky a vznik jednotné africké měny, vznik Panafrického parlamentu a uskutečnění prvních všeobecných voleb. [33, s. 55]

SPOLEČNÝ TRH VÝCHODNÍ A JIŽNÍ AFRIKY (COMESA)

Regionální uskupení COMESA vzniklo jako jeden z pilířů AEC v roce 1994 a v roce 2000 vytvořilo zónu volného obchodu pro své členské země (viz příloha A). Podporuje odstranění cel a kvót, zesílení regionálního obchodu a investic a maximální spokojenost spotřebitelů v regionu.

Hlavní vize tohoto uskupení je „snaha dosáhnout udržitelného hospodářského a sociálního pokroku ve všech členských státech prostřednictvím zvýšené spolupráce a integrace ve všech oblastech vývoje zejména v oblasti obchodu, celní a měnové unie, dopravy, komunikací a informací, technologie, průmyslu a energetiky, rozdílů mezi pohlavími, zemědělství, životního prostředí a přírodních zdrojů.“ [13]

1.1.3 Metodologické vymezení analýz

Problémem při zpracování jednotlivých analýz, které obsahuje tato práce, bylo nedostatečné množství dat o zemích zvoleného afrického regionu. Africký roh je považován za nejkritičtější region celé Afriky. Od 90. let minulého století fakticky neexistuje v Somálsku centrální autorita, proto statistických údajů není mnoho, a pokud jsou k dispozici, jedná se většinou o odborné odhady. Nejvíce dat jsem převzala z mezinárodních portálů Světové banky (WB), Central Intelligence Agency (CIA), Mezinárodního měnového fondu (IMF), Světové obchodní organizace (WTO) a Světové zdravotnické organizace (WHO).

Základní ukazatele ekonomické výkonnosti:

Hrubý domácí produkt (dále jen *GDP*) vyjadřuje tržní hodnotu veškerých finálních statků a služeb vyprodukovaných výrobními faktory dané ekonomiky, bez ohledu na to, zda jsou vlastněny občany státu nebo cizinci za dané časové období (zpravidla za rok). Hodnotu GDP vypočtenou pomocí výdajové metody, získáme součtem všech výdajů vynaložených na finální statky a služby.

$$\mathbf{GDP = C + I + G + NX} \quad (1)$$

- kde: C... výdaje domácností na spotřebu (největší složka HDP)
 I... soukromé výdaje firem na investice
 G... vládní výdaje na nákup statků a služeb
 NX... čistý export vyjádřený rozdílem vývozu a dovozu

Pro mezinárodní srovnání výkonnosti jednotlivých zemí se používá GDP na 1 obyvatele buď v běžných cenách nebo v paritě kupní síly (Purchasing Power Parity, dále PPP). Pro míru ekonomického růstu je sledován ukazatel růst/pokles GDP vyjadřující o kolik procent reálně stoupl/klesl GDP ve sledovaném roce oproti roku předchozímu.

$$\mathbf{gGDP = \frac{GDP_t - GDP_{t-1}}{GDP_{t-1}} * 100} \quad (2)$$

- kde: gGDP... tempo růstu hrubého domácího produktu
 GDP_t ... velikost reálného HDP ve sledovaném roce
 GDP_{t-1} ... velikost reálného HDP v předchozím roce

Míra inflace zachycuje změnu cenové hladiny dané ekonomiky. K jejímu měření se používají tři základní cenové indexy: - *index spotřebitelských cen, index cen výrobců a deflátor GDP*.

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuální počet nezaměstnaných z tzv. ekonomicky aktivního obyvatelstva.

$$\mathbf{u = \frac{U}{L+U} * 100} \quad (3)$$

- kde: u ... míra nezaměstnanosti
 U ... počet zaměstnaných
 L ... počet nezaměstnaných

Obchodní bilance je jedním z členů ukazatele GDP, který sleduje export a import.

$$\mathbf{NX = X_a - M_a - m * Y} \quad (4)$$

- kde: NX ...čisté vývozy
 X_a ... autonomní export
 M_a ... autonomní import
 m ... mezní sklon k importu
 Y ... hrubý domácí produkt

Pro komplexní posouzení funkčnosti státu, zahrnutím především sociálních aspektů, jsem použila nejvíce využívaný index lidského rozvoje, index zhroucených států, index gramotnosti, index čisté migrace, index světového míru a index pro hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání, které jsou detailněji popsány dále.

1.1.4 Klasifikace zemí dle hospodářství

Obecně jsou africké státy považovány za rozvojové země, označují se tak nejvíce zaostalé země světa. *Rozvojové země* jsou podle organizace UN-OHRLLS země představující nejhudší a nejslabší segmenty mezinárodního společenství. Zahrnují více než 880 milionů lidí (přibližně 12% světové populace). UN-OHRLLS rozvojové země dále kategorizuje takto:

- *Least Developed Countries (LDCs)* – Nejméně rozvinuté země
- *Landlocked Developing Countries (LLDCs)* – Vnitrozemské rozvojové země
- *Small Island Developing States (SIDS)* – Malé ostrovní rozvojové země
- *High representative* – Vysoké představitele [69]

Světová banka (World Bank, dále WB) považuje za hlavní kritérium pro klasifikaci států podle jejich hospodářské výkonnosti hrubý národní důchod (Gross National Income, dále jen GNI). GNI vyjadřuje souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích vytvořený za určité období (zpravidla za rok) občany daného státu, bez ohledu na to, zda byly vyrobeny v daném státě nebo v zahraničí. WB, podle výše GNI, klasifikuje země do 4 skupin (viz tab. 2). Země analyzovaného regionu jsou považovány za nízkopříjmové, pouze Džibutsko je země s nízkými středními příjmy (viz příloha B).

Tabulka 2: Hospodářská klasifikace zemí dle Světové banky

Země s nízkými příjmy	995 USD a méně	33 zemí
Země s nižšími středními příjmy	996 - 3.945 USD	13 zemí
Země se středními příjmy	3.946 - 12.195 USD	6 zemí
Země s vysokými příjmy	12.196 USD a více	Rovníková Guinea

Zdroj: vlastní zpracování podle [71]

1.2 Proces dekolonizace

Výrazným historickým milníkem pro ekonomiku afrického kontinent byla vlna dekolonizace, která naprosto změnila pohled na naši planetu. *Dekolonizace* znamená osamostatnění afrických států od mateřských zemí, a tedy vznik samostatného státu, tím došlo ke kolosálnímu politickému přetvoření světa. Založením Organizace spojených národů (dále jen OSN) v roce 1945, se stalo členy OSN přes 80 bývalých kolonií, obývajících přibližně 750 milionů lidí. Nátlak Spojených států na tehdejší dvě největší metropole – Velkou Británii a Francii dospěl k odstranění kolonialismu a vysvození tzv. zemí třetího světa od nadvlády svých kolonizátorů (viz tab. 3).

Tabulka 3: Kolonie Afriky v roce 1939

Koloniální velmoc	Území
Spojené království	Egypt, Súdán, Britské Somálsko, Uganda, Keňa, Gambia, Ghana, Sierra Leone, Namibie, Nigérie, Zambie, Zimbabwe, Botswana, Jihoafrická republika, Lesotho, Svazijsko, Mauritius, Malawi
Francie	Alžírsko, Tunisko, Džibutsko, Francouzské Somálsko, Mauritánie, Mali, Niger, Burkina Faso, Benin, Čad, Gabon, Guinea, Komory, Kongo, Madagaskar, Senegal, Pobřeží slonoviny, Togo
Itálie	Libye, Eritrea, Somálsko, okupace Etiopie
Španělsko	Guinea, Španělské Maroko
Portugalsko	Angola, Maroko, Mosambik, Svatý Tomáš a Princův ostrov
Německo	Kamerun, Namibie, Tanzanie
Belgie	Demokratická republika Kongo

Zdroj: vlastní zpracování podle [81]

Nicméně dekolonizací vznikaly propastné ekonomické i sociální rozdíly mezi nově vzniklými státy. Podle Jana Záhořika „na jedné straně existovaly rozlehlé země s relativně malým počtem obyvatel (Súdán, Lybie, Niger, Mauritánie), na druhé straně malé a přelidněné země (Rwanda, Burundi). Některé africké státy mohly od počátku kalkulovat s nezměrným nerostným bohatstvím (Demokratická republika Kongo), zatímco jiné se rozkládaly v polopouštních a pouštních oblastech (Niger, Čad, Alžírsko). Některé menší země udržovaly společnou hranici jen s jedním nebo dvěma sousedy, jiné musely kontrolovat mnohem rozlehlejší pohraniční oblasti sousedící s pěti i více státy, z nichž některé byly uvrženy do spirály občanského konfliktu.“ [84, s. 33]

Dekolonizační proces po druhé světové válce se projevil především v Asii a Africe. Nejsilnější dekolonizační vlna proběhla v roce 1960, kdy získalo nezávislost 17 afrických států, tomuto roku se proto říká „rok Afriky“. V následujícím desetiletí se osamostatnilo dalších 15 států (viz příloha C).

Vliv na vývoj afrických států měl také rozpad bipolárního světa na počátku 90. let minulého století, kdy mnohé z velmi slabých států nezvládly svůj vývoj bez aktivní ekonomické či vojenské podpory jednoho z bloků z dob studené války. Po skončení studené války došlo k výraznému zvýšení konfliktů v celém světě, např. v Jugoslávii, na Kavkazu, ale i v Africkém rohu. Hranice států byly totiž ve skutečnosti narýsovány na stole evropských organizací bez ohledu na historii, etnicitu, náboženství, řeč, či dokonce rozdělení příslušníků jednoho národa, a to vyvolalo nevraživost a násilí mezi africkými obyvateli.

Nesmírná touha zbavit se koloniální nadvlády zanechala většinu bývalých kolonií se dvěma nejpálčivějšími problémy:

- Relativní ekonomická chudoba a slabost. Mnoho bývalých kolonií, zejména v Subsaharské Africe, se brzy stala velmi závislá na finanční pomoci ze západu.
- Neschopnost budovat fungující politické systémy. S tím souvisí politická nestabilita zemí a neschopnost vlád zajistit základní fyziologické potřeby svým občanům. [29, s. 2]

„Řada autorů hovoří o krizi státu v Africe, která je z části způsobena dědictvím kolonialismu, neboť bez něj by africké státy v té podobě, jak je známe dnes, patrně neexistovaly.“ [84, s. 33]

2 VYMEZENÍ A GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ

2.1 Africký kontinent

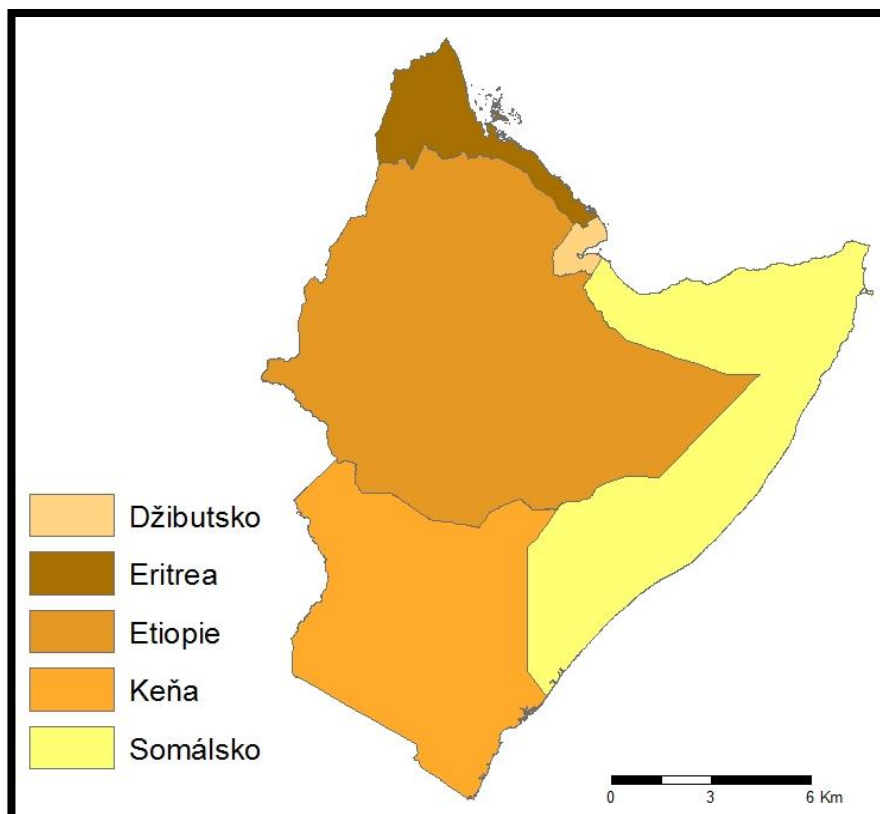
V návaznosti na bakalářskou práci Zhroucené státy byl k analýze ekonomických aspektů vybrán region afrického kontinentu (viz příloha D). Africké země, rovněž označovány jako země třetího světa, jsou zmítány konflikty, nemocemi, chudobou, negramotností, environmentálními problémy a jejich rozvoj značně zaostává za zbytkem světa.

Rozvíjejícím odvětvím křížem afrického kontinentu je turistický ruch, zdejší nádherná divočina, tropické a subtropické podnebí či průzračné moře a písčité pláže přímo u hotelových komplexů lákají nejednoho turistu. Ovšem v některých oblastech kvůli politické nestabilitě není možno příjmů z tohoto odvětví čerpat. Další problémy, které definuje organizace UN-OHRLLS, jsou „nedostatečný přístup k moři některých území, odlehlost a izolace od světových trhů a náklady na průjezd, kladou nadále vážná omezení na celkový socioekonomický rozvoj vnitrozemských rozvojových zemí. Vnitrozemské rozvojové země patří obecně mezi nejchudší rozvojové země, s nejpomalejším růstem a jsou obvykle velmi závislé na omezeném počtu komodit vhodných pro vývoz, který by zvýšil jejich ekonomické příjmy. Ve většině případů jsou sousední státy sami rozvojovými zeměmi, často z velmi podobné hospodářské struktury a trápí je podobné nedostatečné zásoby. Také transport bývá vleklý, protože některé země jsou daleko od přístavů, také obtížný terén, silniční a železniční podmínky a neefektivita tranzitní dopravy jsou překážkou.“ [79]

„Hospodářský a politický vývoj v těchto zemích připomíná od zhruba poloviny osmdesátých let volný pád. Samozřejmě, nejedná se o vysloveně a pouze africké problémy, ovšem nutno poznamenat, že v tomto ohledu africké země jednoznačně dominují. Špatné vládnutí se týká zhruba třech čtvrtin zkoumaných nejchudších zemí. Bují v nich násilnosti, útisk ze stran vlády, korupce, nedůvěra ve státní instituce, hospodářská mizérie a špatný zdravotnický systém.“ [47]

2.2 Africký roh

Afrika je třetí největší kontinent světa, proto by analýza ekonomických aspektů celého kontinentu byla časově náročná. Z tohoto důvodu jsem se podrobněji zaměřila výhradně na region zvaný Africký roh, nazýván identicky Roh Afriky (viz obr. 1). Druhým argumentem pro výběr tohoto regionu se stal fakt, že při analýze vybraných ekonomických a sociálních indexů v mé bakalářské práci (např. index zhroucených států, index vnímání korupce, index lidského rozvoje, aj.), dominovaly na nejhorších příčkách právě státy Afrického rohu.

Obrázek 1: Africký roh

Zdroj: vlastní zpracování

Africký roh se nachází na východě Afriky a je ohraničen Arabským mořem. Přehled států tohoto regionu autoři či instituce definují nejednotně. Například Kayizzi-Mugerwa uvádí ve své publikaci *The African Economy: Policy, Institutions and the Future* užší pojetí regionu: „Africký roh zahrnuje státy Džibutsko, Etiopii, Eritreu, Somálsko a Súdán, má nedávnou historii vyznačující se válkami, občanskými nepokoji, suchy, hladomory a rozšířenou chudobou. V tomto regionu dominuje keňská ekonomika, ale i přes její dominanci, není schopná probojovat se na mezinárodní trhy.“ [46, s. 4] Švýcarská agentura pro rozvoj a spolupráci (SDC), která poskytuje humanitární pomoc pro oblast Afrického rohu, člení roh také na 5 států: Keňa, Somálsko, Etiopie, Džibutsko a Eritrea. [65] Organizace spojených

národů pro výživu a zemědělství (FAO) vymezuje region v širším pojetí, do Afrického rohu řadí 7 států: Somálsko, Súdán, Eritreu, Etiopii, Džibutsko, Keňu a Ugandu. [24]

Pro účely mé diplomové práce budu považovat za roh Afriky 5 států, a sice *Somálsko, Etiopii, Eritreu, Džibutsko a Keňu*. Všechny tyto státy, kromě Keni, jsou na seznamu nejméně rozvinutých zemí (LDCs). Aktuální seznam zahrnuje 48 států, z nichž 33 je afrických (viz příloha E).

Region Afrického rohu neoplývá mnohým surovinovým či nerostným bohatstvím. Je známo, že základem ekonomiky afrických zemí je převážně agrární sektor. Světově významné je pěstování kakaovníku v Etiopii či banánovníkové plantáže v Somálsku. Právě také v oblasti zemědělství pracuje většina ekonomicky aktivního obyvatelstva, zvláště v subsaharské Africe (viz tab. 4). Převažuje primitivní zemědělská výroba pro vlastní potřebu s použitím jen jednoduchých nástrojů, většina prací se vykonává ručně. Rostlinná výroba převažuje nad živočišnou, je však značně ovlivňována klimatickými podmínkami a stavem půdy. Živočišná výroba výrazně zaostává. Nejvíce skotu je soustředěno v Etiopii, ale často slouží spíše jako předmět směnného obchodu nebo jako výraz prestiže majitele. [37, s. 26]

Tabulka 4: Zaměstnanost podle sektoru hospodářství

	Zemědělství	Průmysl a služby
Džibutsko	-	-
Eritrea (2004 odhad)	80%	20%
Etiopie (2009 odhad)	85%	15%
Keňa (2007 odhad)	75%	25%
Somálsko (1975)	71%	29%

Poznámky: Údaje o Džibutsku nejsou k dispozici.

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

Tyto problémy ještě více prohlubuje poloha příslušné země. Na zeměpisné poloze také záleží, protože země bez přístupu k moři jsou odsouzeny k jízdě v pomalém pruhu. „Pokud je země obklopena souší, má špatné dopravní spojení s pobřežím a je pro ni nesmírně obtížné zapojit se do světového obchodu s výrobky náročnými na přepravu.“ [12, s. 73] V Africkém rohu je to příklad Etiopie, která je závislá na službách Džibutského přístavu a stavu džibutské dopravní infrastruktury.

„Obecně je uznáván klíčový význam ukazatele hrubého domácího produktu (dále jen GDP) per capita pro posuzování úrovně ekonomického rozvoje a hospodářské výkonnosti.“ [22, s. 77] Největšího GDP per capita v regionu dosahuje rozlohou nejmenší země – Džibutsko 2700 USD (viz tab. 5).

Tabulka 5: GDP na obyvatele zemí Afrického rohu

Džibutsko	2700 USD
Eritrea	800 USD
Etiopie	1200 USD
Keňa	1800 USD
Somálsko	600 USD

Poznámky: Jedná se o data odhadovaná pro rok 2012, dle dat WB však žije v zemích Afrického rohu velké procento lidí žijící s 1,25 USD na den i méně.

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

Ale zároveň tento ukazatel opomíjí další důležitá sociální hlediska – zdraví, vzdělání, životní prostředí, zaměstnanost apod. Proto se využívají pro posouzení výkonnosti dané země i komplexnější ukazatele, které jsou podrobněji analyzovány ve 4. kapitole – index lidského rozvoje, index lidské bídy, index nefunkčních států. Základní ukazatele analyzovaných zemí, které formuluje WB jsou v následující tabulce.

Tabulka 6: Základní ukazatele dle WB

	Populace		GDP per capita				Míra gramotnosti dospělých	
	Celkem (milion) 2009	Růst (% za rok) 2009	GNI per capita 2009	V USD 2009	Průměrný růst (2000-2009)	Očekávaná délka života 2009	Žena 2009	Muž 2009
Džibutsko	0,9	1,7	1.280	904	2,1	55,7	-	-
Eritrea	5,1	2,9	320	133	-3,4	59,9	56	77,9
Etiopie	82,8	2,6	330	201	5,7	55,7	-	-
Keňa	39,8	2,6	760	452	1,7	54,9	90,5	83,5
Somálsko	9,1	2,3	-	-	-	50,1	-	-

Zdroj: vlastní zpracování podle [71]

2.2.1 Somálsko

Somálsko oficiálním názvem *Somálská demokratická republika* s rozlohou 637.657 km² se nachází v nejuvýchodnějším cípu Afriky. V tomto státě žije 9,6 milionů obyvatel, přičemž hustota zalidnění je 15,1 obyvatel na 1 km². Hlavním a zároveň největším městem Somálska je *Mogadišu*, které je také komerčním centrem státu. Populace státu je z 85% tvořena Somálci, úředním jazykem je zde *somálština* a nejrozšířenějším náboženstvím je *islám* 99,9%.

„Na základě faktických skutečností je severní Somálsko rozděleno mezi částečně autonomní státy Puntland, Somaliland, Galmudug a Maakhir.“ [45]

Hlavou státu je prezident od září 2012 – Hasan Šejk Mohamúd, vzhledem k politické situaci centrální vláda nefunguje, nedá se tu mluvit o politických stranách, spíše se jedná o kmeny slučující se v klany a podklany. Po dlouhých létech konfliktů v roce 2000 sjednali somálské kmeny a klany dohodu o vzniku přechodné národní vlády Transitional National Government (TNG), která ovšem neuspěla se svou autoritou ani v samotném hlavním městě. Po tomto fiasku se v keňském Nairobi roku 2004 uskutečnila nová mírová jednání, ze kterých vzešla prozatímní federální vláda Transitional Federal Government (TFG) a prezident Abdullahi Yusuf Ahmed. [10] Přes veškeré snahy různých vlád se nedaří somálské obyvatelstvo dohnat k budování státu, naopak boje mezi klany přetrvávají a pobřežím se šíří nový fenomén - *pirátství*. Útoky na lodě plující kolem somálských břehů se staly běžnou záležitostí, což by nemělo být podceňováno, protože takto získané prostředky kofinancují válku v jižním Somálsku. Mimo jiné pirátství představuje velké riziko pro mezinárodní obchod, který tím je značně ohrožen.²

Somálsko je bez vlády od roku 1990, kdy došlo ke svržení autokratické vlády generála Mohameda Sieda Barreho. Od té doby bylo Somálsko zmítáno občanskými nepokoji, ozbrojenými milicemi bojujícími mezi sebou, do přestřelek se často dostávali civilisté. Konflikt má také dopady na etiopské a keňské oblasti obydlené Somálci. Somálsko má zhruba 1,4 milionu vnitřně vysídlených osob a sousední Keňa má největší uprchlický tábor na světě s počtem 300.000 uprchlíků, výhradně ze Somálska.

²V roce 2008 se podařilo pirátům unést zatím největší loď převážející ropu - saúdský tanker Sirius Star s 2 miliony barely ropy v hodnotě 100 milionů dolarů.

Některé regiony Somálska nejsou mezinárodně uznanými státy např. území Somaliland a Puntland, i když Somálsko patří mezi mezinárodně uznané státy, široká společnost však označuje Somálsko za stát zhroutilý, kde prakticky stát pro své obyvatelstvo nic nedělá a tudíž jako stát neexistuje. Svě o situaci v Somálsku vypovídá následující citace pětadvacetileté ženy z Dolní Juby:

„Během svého života už jsem musela utéci desetkrát,“ vypověděla Lékařům bez hranic. „Můj manžel zahynul při útoku, dvě z mých dětí zemřely, protože jsem pro ně neměla jídlo. Snažím se zůstat silná, ale situace, v jaké se naše země už příliš dlouho nachází, nás zabíjí.“ [39]

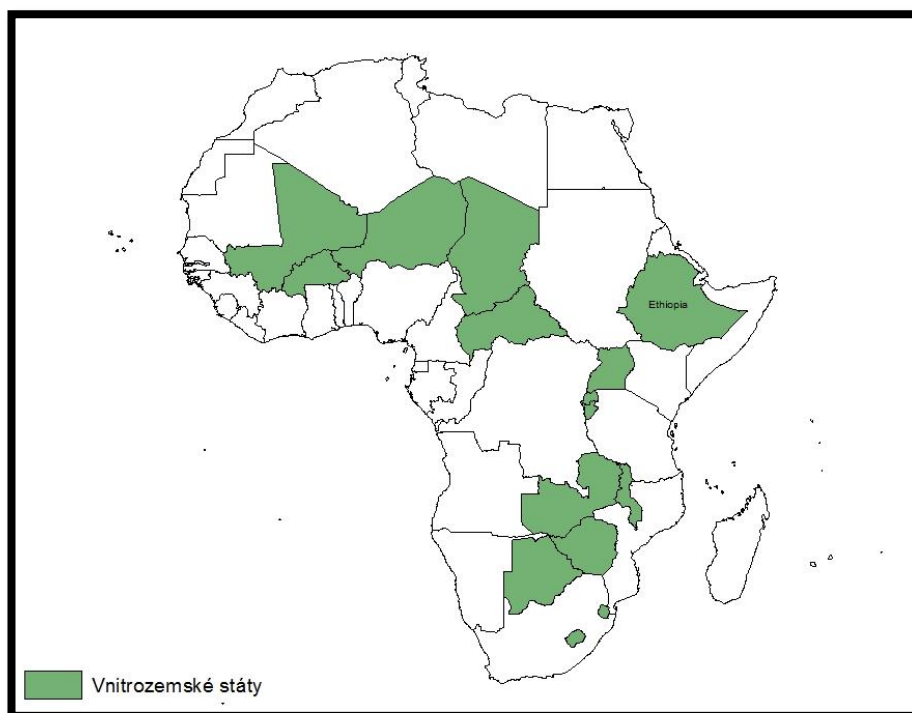
2.2.2 Etiopie

Etiopská federativní demokratická republika je vnitrozemský stát ve východní Africe o rozloze 1.104.300 km². 91,1 milionů etiopských obyvatel tvoří přes 70 etnických skupin. Převažující vírou je *křesťanství*, přesněji etiopská ortodoxní církev. Hlavní město *Addis Abeba* je sídlem několika významných organizací, např. Komise Africké unie či Ekonomická komise OSN pro Afriku.

Úředním jazykem je v tomto státě *angličtina*, která je vyučována od 1. třídy. [7]

Etiopie udržela svou svobodu před koloniálními mocnostmi, s výjimkou let 1936-1941, kdy byla okupována Itálií. V roce 1993 proběhlo referendum o oddělení Eritrei od Etiopie, na jejímž základě Eritrea vyhlásila samostatnost a začaly spory o území. Etiopie byla nyní poškozena omezeným přístupem k moři a stala se tak druhým největším vnitrozemským státem v Africe (viz obr. 2), což znesnadňuje její hospodářský růst.

Obrázek 2: Vnitrozemské státy Afriky

Zdroj: vlastní zpracování

Špatná ekonomická situace obou zemí a spor o pohraniční oblasti vyústila v konflikt, který přerostl ve válku, která probíhala v letech 1998-2000. Za pomoci OSN byla roku 2000 podepsána mírová smlouva. Etiopsko-eritrejská válka naprosto vysílila obě bojující země, pozastavila jejich vývoj a její postavení vůči světu vrátila o několik let nazpátek.

Nová ústava platná od roku 1994 udělila Etiopii statut federativní republiky rozdělenou na etnickém základě. O rok později se konaly volby, které vyhrála Etiopská lidová revoluční demokratická fronta (EPRDF), která zde za necelých 20 let vládnutí vytvořila autoritářský režim, který zde panuje dodnes. Vítězství získává především na základě nestandardních zákroků během voleb a také vinou závislých médií. [7]

Etiopská ekonomika je založena na zemědělství, které představuje 41% GDP a 85% celkové zaměstnanosti. [7] Mezi hlavní exportní produkty patří káva, zlato, kůže a kožešiny, luštěniny, řezané květiny, maso a živá zvířata. Veškeré vývozní daně byly zrušeny s cílem posílit a zlepšit export. Veškerý zahraniční obchod Etiopie přeměřovala do Džibutska, exportním problémem je omezená kupní síla na straně Etiopie a komplikovaná doprava z přístavu v Džibuti. [5]

2.2.3 Eritrea

Oficiální název státu *Hagere Ertra*, avšak používaným názvem, stát Eritrea, se rozkládá na 117.600 km^2 afrického kontinentu. Populace obývající toto území dosáhla čísla $6\,086\,495^3$, přičemž hustota zalidnění dosahuje téměř $52 \text{ obyvatel na } 1 \text{ km}^2$. Hlavní město státu *Asmara* dokázalo zachovat jeho koloniální italské moderní vzezření, i když 30 let okupace Etiopií je znatelná. Převládajícím náboženstvím je *křesťanství a islám*. Úředními jazyky jsou *tigrina, arabština a angličtina*. [8]

OSN v roce 1952 přidělila Eritreu k Etiopii jako součást federace. O 10 let později začal 30 - letý boj za nezávislost, který skončil v roce 1991, kdy eritrejští rebelové porazili vládní síly. Nezávislost byla schválena v referendu roku 1993. Od nezávislosti na Etiopii se Eritrea potýkala jako malá zoufale chudá země s různými ekonomickými problémy, především z důvodů uplatňování restriktivní hospodářské politiky. Eritrea je řízené hospodářství pod kontrolou jediné politické strany – Lidová fronta pro demokracii a spravedlnost. Eritrejská ekonomika je závislá na daních placených členy diaspory⁴. 5 let po vyhlášení nezávislosti propukla druhá etiopsko-eritrejská válka, jejímž hlavním cílem bylo získat sporné území včetně města Badme, které bylo nakonec přiděleno Eritrei. [8]

Eritrejská ekonomika je značně poznamenána válkou s Etiopií. „Přišla o odbyt své produkce v Etiopii. Dochází k rozvoji černého trhu (zejména při hranici se Súdánem). Je veřejným tajemstvím, že bez tohoto trhu by se pravděpodobně zhroutily dodávky pohonných hmot a jiných kriticky důležitých komodit.“ Eritrea se také potýká s vysokou zadlužeností, v roce 2011 to bylo 134% GDP. [44]

V období od roku 2010 se Eritrea stala jednou z velmi mála afrických zemí, které nepotřebují zahraniční potravinovou pomoc, přestože v minulých letech celý Africký roh postihlo kritické sucho. Tento fakt, je způsoben tím, že téměř 80% populace pracuje v zemědělství. [5]

³ Odhad červenec 2012.

⁴ Lid nebo etnická populace přinucená emigrovat ze své domoviny.

2.2.4 Džibutsko

Džibutská republika je nejmenším státem Afrického rohu, rozkládá se na území o rozloze 23.200 km², obývá ji 774.389 lidí. Hustota zalidnění je 33,4 obyvatel na km². Tři čtvrtiny obyvatel se soustřeďuje v hlavním městě *Džibúti*, které je hlavním střediskem hospodářských aktivit země. [6]

Hlavním strategickým článkem Afrického rohu je džibutský přístav, který je pod záštitou dubajské společnosti Dubai World, přes který je soustřeďován, z důvodu nevyjasněných vztahů

Etiopie a Eritree, téměř veškerý etiopský zahraniční obchod. Téměř 70% zboží, které tímto přístavem projde, pochází z Etiopie. [54]

Největší složku v tvorbě GPD tvoří služby, až 82%. Nejvyšší zdroj příjmu tvoří služby džibutského přístavu. V roce 1981 byl přístav vyhlášen jako bezcelní zóna. [4] Zemědělství země je zaměřeno především na výrobu ovoce a zeleniny, jinak převážná většina potravin musí být do země dovážena. Vysoký import má negativní vliv na platební bilanci země, která tím nabývá záporných hodnot. Džibutsko má málo přírodních zdrojů a nerozvinutý průmysl, proto je silně závislá země na zahraniční pomoci. Nezaměstnanost, která v městských částech dosahuje téměř 60% a ve venkovských oblastech až 83% je neustále velkým problémem. [6]

Džibutsko udržuje dlouholeté vztahy s Francií a USA, které mají v zemi významnou vojenskou přítomnost, je zde jediná americká vojenská základna v Subsaharské Africe. Právě stálá přítomnost francouzských a amerických vojsk zvyšuje možnost teroristických útoků.

2.2.5 Keňa

Oficiálním názvem *Keňská republika* má rozlohu 582.347 km^2 , jejíž počet obyvatel čítá něco málo přes *43 milionů*. Hustota zalidnění na 1 km^2 je *67 obyvatel*. Hlavní město *Nairobi* je nejhustěji zabydleným městem východní Afriky a žije v něm okolo 3 milionů lidí. Africká etnika se v Keni dělí dle jazykové příslušnosti do přibližně 40 různých etnických skupin a hlavním náboženstvím je *protestantské*. Úředním jazykem je *angličtina*. [51, s. 13]

V období od vyhlášení nezávislosti roku 1963 až do prosince 2002 zde vládla jedna politická strana – *Kenya African National Union* (KANU) a země vystřídala dva prezidenty – Jomo Kenyatta a po jeho smrti Daniel Arap Moi. Režim vládnutí Moie je spojován s porušováním lidských práv a vysokou korupcí. V prosinci 2002, po 24 letech u moci, éra KANU a Moie skončila. [51, s. 14] Nástupnickou stranou byla National Rainbow Coalition (NARC) a prezidentem se stal Mwai Kibaki.

Na základě nové ústavy proběhly dne 4. března 2013 v Keni prezidentské volby, ve kterých zvítězil vicepremiér Uhuru Kenyatta s 50,07 % hlasů. Je ovšem obviňován, že během voleb v roce 2007 podněcoval etnické násilí. Přívrženci poraženého kandidáta Raily Odingy neuznávají výsledky voleb. Odinga výsledek voleb soudně napadl. Volby se neobešly bez násilí, zemřelo nejméně 19 lidí. Podle slov amerického ministra zahraničí Johna Kerryho jsou tyto volby příležitostí pro obyvatelstvo Keni, aby se spojily k budování lepší budoucnosti. [55] Myslím, že tyto volby by mohly být dobrým začátkem pro budoucí stabilitu a rozvoj země.

Nejvyšší zaměstnanost je v sektoru zemědělství – 75%, přestože největší příjmy z hlediska tvorby GDP plynou ze sektoru služeb 61%. Produkce agrárního sektoru je ovšem závislá na klimatických podmínkách. „Čaj a káva se pěstuje především na vývoz, ekonomika je do značné míry závislá na těchto komoditách.“ [51, s. 14] Keňa je vyhledávanou zemí pro dobrodružné cestování v Africe, proto je důležitým zdrojem financí též turismus, který je značně ovlivňován bezpečnostní situací v zemi i v sousedním Somálsku. „Turismus, doprava a informační a komunikační technologie jsou vzájemně provázány a patří k nejprogressivnějším sektorům keňské ekonomiky. Ročně Keňu navštíví 1,5 mil. turistů,

nejvíce z Evropy (70%) a Afriky (12%).“ [28, s. 197] Míra nezaměstnanosti v roce 2008 dosahovala 40% a údaj o míře inflace pro rok 2012 je pouze odhad 10,1 %. [6]

Keňa jako jediná z regionu Afrického rohu chybí na seznamu nejméně rozvinutých zemí a ve srovnání s ostatními africkými státy je méně závislá na rozvojové spolupráci.

3 BARIÉRY ROZVOJE REGIONU

V této kapitole jsou rozebrány jednotlivé znaky, kterými jsou rozvojové země pro zbytek světa charakteristické. Rozvojové země jsou bývalé koloniální, polokoloniální či jinak závislá území, která v procesu rozpadu koloniální soustavy získala státní samostatnost, avšak koloniální minulost dále záporně ovlivňuje jejich společenskou a ekonomickou strukturu. [37, s. 4]

Na počátku 21. století žije více než miliarda lidí v chudobě a ngramotnosti. Poskytování veřejných statků (školství, zdravotnictví,...) je na nedostačující úrovni. Země jsou zmítány občanskými válkami a jinými konflikty. Ekonomika země neroste dostatečným tempem a zboží je na zahraničních trzích málo konkurenceschopné. Investiční klima regionu je díky hospodářské a bezpečnostní situaci rizikové.

„Zatím pro tyto země neexistuje žádná cesta rychlého vývoje. Podíváme-li se nazpět, zdá se, že mezinárodní společenství udělalo chybu, když umožnilo, aby se hospodářsky nesoběstačné oblasti staly nezávislými státy. Toto rozhodnutí však už nelze změnit, a proto musíme nést jeho důsledky.“ [12, s. 126]

3.1 Ekonomicko-politické bariéry

3.1.1 Hospodářská stagnace

Nepochybně se koloniální dědictví nejvýrazněji projevilo na ekonomice celého afrického kontinentu. Je to právě ekonomika, která je základní příčinou mnoha politických a sociálních krizí moderní Afriky, a to ať z důvodu nedostatku zdrojů, nebo častěji z důvodu nerovnoměrné distribuce těchto zdrojů a přístupu k nim. [58, s. 270] Paradoxně se objevení cenných přírodních zdrojů pro chudé země stalo pastí, pouze ve výjimečných případech je objevení nerostných zdrojů cesta k prosperitě. Některé země neumí využít přírodní bohatství pro svůj ekonomický růst, častěji přispívá k prohloubení pasti konfliktu. [12, s. 55]

V chudých zemích světa je vysoké procento výskytu občanských konfliktů a chudoba má také silný vliv na dobu trvání občanské války. Region Afrického rohu vykazuje nejvyšší riziko vzniku konfliktů a zároveň patří k nejchudším regionům na světě. Právě politický a ekonomický rozvoj by měl zmírňovat či eliminovat rizika občanských válek, nehledě na etnikum či jazyk, kterým se v daném teritoriu hovoří. [83, s. 95] Proto je to nejen ekonomický, ale i bezpečnostní problém, když země hospodářsky neroste.

Země Afrického rohu dosahovaly v roce 2012 podstatně vyšších temp růstu GDP než některé rozvinuté ekonomiky (viz tab.7). Ale i přes tento pozitivní úkaz jsou ve vývoji stále o několik desítek let za ekonomikami rozvinutými, právě proto, že pouze růst ekonomických ukazatelů nestačí k ostré změně životních podmínek v rozvojových zemích.

Tabulka 7: Tempo růstu GDP vybraných zemí za rok 2012

Eritrea	7,5	USA	2,2
Etiopie	7	Německo	0,7
Keňa	5,1	Japonsko	0,2
Džibutsko	4,8	Francie	0,1
Somálsko	2,6	Velká Británie	0,1

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

V případě ekonomického růstu také nemůže být opomenut průměrný růst GDP za několik let zpět. Například ekonomika Eritrei v roce 2012 rostla tempem 7,5%, ale průměrný růst GDP za léta 2000-2009 byl -3,4% (viz tab. 8).

Tabulka 8: Průměrný GDP v regionu 2000-2009

Džibutsko	2,1
Eritrea	-3,4
Etiopie	5,7
Keňa	1,7
Somálsko	-

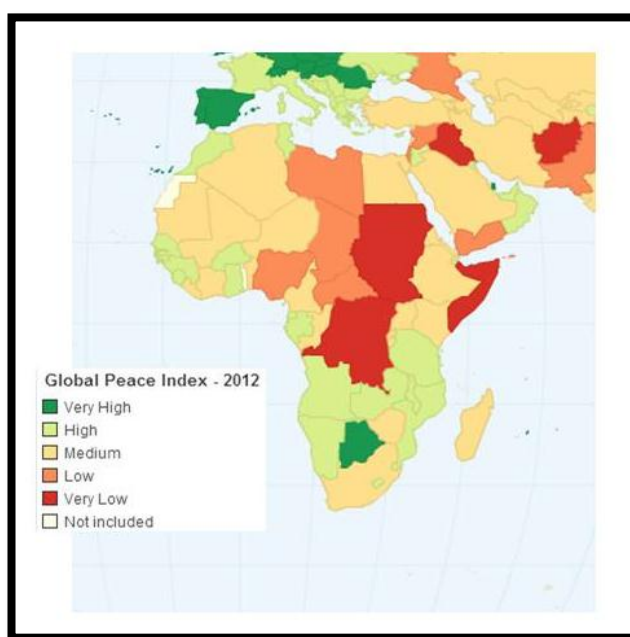
Zdroj: vlastní zpracování podle [71]

Na ekonomický růst má také vliv ekonomická, ale i politická situace sousedních zemí. Paul Collier v jednom svém výzkumu zjistil, že „bez ohledu na svou polohu profitují všechny země z růstu okolních států: *růst se totiž přelévá*. Celosvětově platí, že pokud GDP v sousední zemi vzroste o jedno procento, zrychlí se tím růst domácí ekonomiky přibližně o 0,4 %. Tedy přízniví sousedé, ve smyslu jejich rychlého růstu, jsou pro všechny okolní země značným přínosem.“ [12, s. 74]

3.1.1 Kriminalizace státu

Protože je Afrika epicentrem nízkých příjmů a pomalého růstu, stala se i ohniskem převratů. Problém není v tom, že jde o Afriku, ale o to, že je to kontinent chudý. Sklon afrických zemí k vnitrostátní válce se zvýšil spolu s jejich zhoršující se ekonomickou výkonností, a nikoli proto, že se tyto státy nacházejí v Africe. Války a převraty zase brání zemím s nízkými příjmy ekonomicky růst, a proto se nachází v začarovaném kruhu. V pasti se nacházejí nejen země, ve kterých válka probíhá, ale ztěžuje rozvoj i sousedních regionů. [12, s. 53] Významný je také vztah ekonomiky a občanské války. Ekonomiky narušené občanskou válkou, se potýkají se slabým růstem GDP z důvodu ničení výrobního a také lidského kapitálu. Zmatek a chaos v ekonomice státu pravděpodobně také odradí zahraniční investory, aby investovali do tamního hospodářství, raději budou vyhledávat stabilnější a méně rizikové oblasti. [83, s. 95]

Vlna dekolonizace v druhé polovině 20. století s sebou přinesla spoustu problémů, jejich následkem jsou země Afrického rohu uvaleny do regionálních konfliktů. Nesnášenlivost jednotlivých zemí, ale i obyvatel respektive klanů žijících uvnitř zemí, konfliktní situace více přizívuje. Bezpečnostní situace ve světě je zjišťována pomocí indexu světového míru – global peace index (GPI), ve 149 zemích. GPI měří probíhající vnitrostátní a mezinárodní konflikty, bezpečnost ve společnosti a vyzbrojování. Silný negativní vliv má na regionální stabilitu naprosté zhroucení vlády Somálska a neustálé konflikty v Súdánu (viz obr. 3).

Obrázek 3: Global Peace Index 2012

Zdroj: [25]

Podle indexu světového míru je Somálsko nejméně bezpečnou a mírovou zemí již několik let. Somálsko již řada autorů považuje za zhroucený stát, který představuje regionální veřejné zlo. Proto má právě jeho bezprostřední okolí nejsilnější zájem na tom, aby se tento stav změnil, avšak skoro žádná africká země nemá zdroje ani politickou sílu potřebnou k zavedení pořádku v zemích, s nimiž sousedí. [12, s. 151]

Od útoku na New York roku 2001 se dostalo do popředí také téma boj proti terorismu. Terorismus je často spojován se zeměmi, kde „státní moc po rozpadu bipolárního systému mezinárodních vztahů, ztratila v některých případech na kratší či delší období schopnost kontrolovat dění na svém území, včetně nakládání s arzenály zbraní hromadného ničení, materiály určenými pro vědecké pokusy apod., jež se tak staly snadno přístupné pro teroristy. Významnou úlohu sehrála také postupující globalizace, která podporuje nárůst mobility, díky níž teroristé snadněji pronikají na cílová území a vytvářejí kvalitnější systémy komunikace.“ [40, s. 183] Snadná dostupnost zbraní a střeliva vede ke zločinu a teroru, což vede k destabilizaci regionu a dochází k porušování lidských práv.

Nejedná se pouze o terorismus v USA, ohroženo je celé společenství a proto bychom neměli boj proti terorismu podceňovat. Země, jakou je Somálsko, by mohla být ideálním útočištěm pro úkryt teroristů a plánování teroristických aktivit. „Současný terorismus je mezinárodní a velmi mobilní. Zahrnuje domácí, zahraniční i neevropské příslušníky teroristických skupin, proto je nutné spolupracovat na evropské, transatlantické i globální úrovni.“ [62, s. 36]

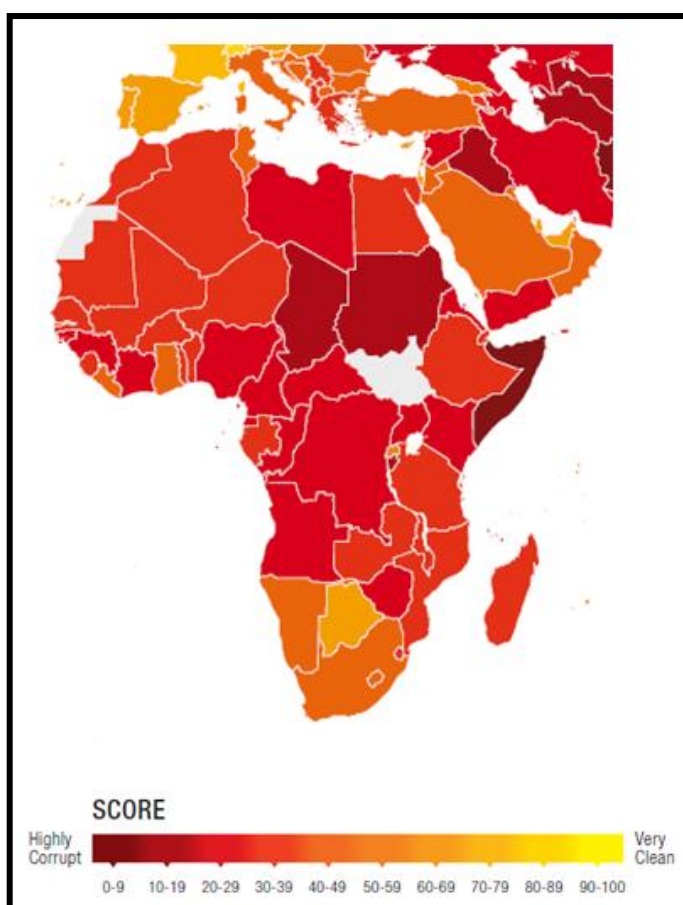
3.1.2 Neschopné vlády

Občanské války obvykle pramení z politické nestability a slabé až neschopné vlády v zemi. Snad každá africká země si prošla snahou o změnu vládnoucího režimu. Pokusů o demokratizaci autoritářských režimů v Africe bylo několik, ale země často znovu upadly do režimu nedemokratického. Autoritářská elita obvykle nemá zájem se podílet na jakýchkoliv změnách, „vůdci mnoha nejchudších zemí patří mezi nejbohatší lidi světa. Jim se věci líbí tak, jak jsou, a proto se jim vyplácí udržovat své občany nevzdělané a neinformované.“ [12, s. 84]

Pro vlády rozvojových zemí jsou typické různé formy korupčního jednání. Nesmírný problém korupce postihuje prakticky celý svět, ale v případě rozvojových zemí, jsou její dopady mnohem katastrofálnější než kdekoli jinde. Právě korupce je v mnoha zemích největší brzdou rozvoje. Paradoxní je fakt, že humanitární pomoc, která má dostat z bídý nejchudší populaci, díky rozsáhlé korupci financuje ozbrojené konflikty, které dále obyvatelstvo udržuje v bídě a nouzi. Je běžné, že více jak polovina potravinové pomoci WFP, neslouží svému

účelu. Problematikou korupce se zabývá instituce Transparency International (dále TI), která každoročně sestavuje tzv. index vnímání korupce.

„Index vnímání korupce (Corruption Perceptions Index, dále jen CPI) seřazuje země podle stupně vnímání existence korupce mezi úředníky veřejné správy a politiky. *CPI považuje za korupci zneužívání svěřených pravomocí k získání osobních výhod.*“ [75] Hodnocení je založeno na průzkumech mínění zástupců podnikatelské sféry, analytiků a odborné veřejnosti o stavu korupce v dané zemi nezávislými organizacemi. Hodnotící stupnice je 0 (nejvyšší míra korupce) až 100 (bez korupce). Ze 176 zemí, ve kterých se CPI zjišťuje, žádná nedosáhla 100% finanční transparentnosti, z afrických zemí dosahuje nejnižší míry korupce stát Botswana. Na spodní příčce indexu se opět nachází Somálsko s hodnotou zanedbatelných 8 bodů ze 100 (viz tab. 9). [76]

Obrázek 4: Mapa Afriky dle indexu vnímání korupce 2012

Zdroj: [75]

Tabulka 9: Hodnoty indexu vnímání korupce 2012 vybraných zemí

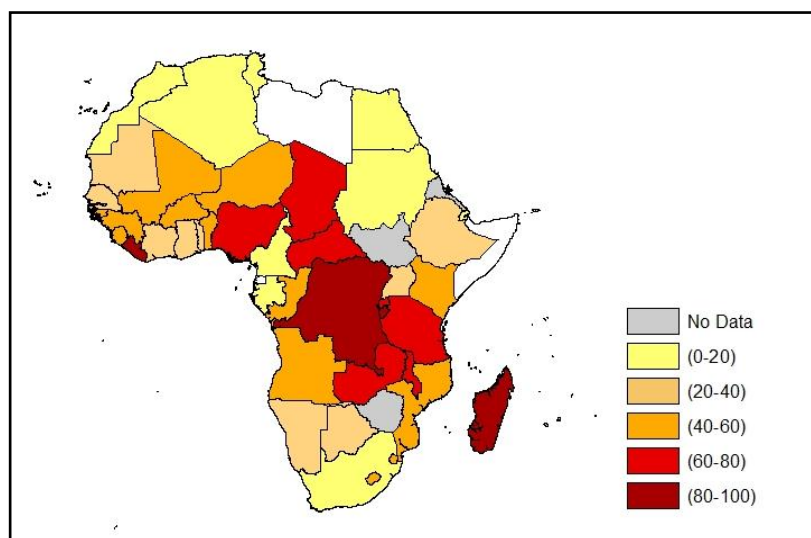
Země	Pořadí	Hodnota CPI
Somálsko	174.	8
Eritrea	150.	25
Keňa	139.	27
Etiopie	113.	33
Džibutsko	94.	36

Zdroj: vlastní zpracování podle [75]

3.2 Sociální bariéry

3.2.1 Chudoba

Afrika je bezesporu nejchudší kontinent světa, dle statistik Světové banky žije téměř 1,3 miliardy lidí s příjmem nižším než 1,25 USD na den (viz obr. 5). Propasti v životní úrovni existují nejen mezi jednotlivci, ale také mezi jednotlivými státy či regiony. Zvláště viditelné rozdíly jsou evidentní na příkladu městského a venkovského obyvatelstva či bohatého severu a chudého jihu.

Obrázek 5: Procento africké populace žijící za méně než 1,25 dolarů na den

Zdroj: vlastní zpracování podle [74]

Negativním faktorem souvisejícím především s ekonomickými a sociálními problémy je populační vývoj, který má zvláště v subsaharské Africe katastrofální dopady na kvalitu života a prohlubování chudoby tamních obyvatel. Vysoká porodnost rozvojových zemí významně

zatěžuje ekonomiku země, protože dochází k růstu ekonomicky neaktivního obyvatelstva. Úhrnná plodnost na jednu ženu v zemích Afrického rohu od 90. let minulého století výrazně poklesla, ovšem v evropských zemích je to ve srovnání více než o polovinu dětí méně (1,7 dětí). Vývoj populace v regionu Afrického rohu a vývoj úhrnné plodnosti na jednu ženu v letech 1985 – 2010 popisují tabulky 10 a 11.

Tabulka 10: Úhrnná plodnost na ženu v regionu Afrického rohu

Úhrnná plodnost					
	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010
Džibutsko	6,40	5,85	5,11	4,52	3,95
Eritrea	6,31	6,08	5,66	5,19	4,68
Etiopie	7,06	7,00	6,48	5,60	4,60
Keňa	6,54	5,57	5,07	5,00	4,80
Somálsko	6,70	6,50	6,50	6,50	6,40

Zdroj: vlastní zpracování podle [68]

Tabulka 11: Míra růstu populace v regionu Afrického rohu

Míra růstu populace					
	1985-1990	1990-1995	1995-2000	2000-2005	2005-2010
Džibutsko	6,651	2,164	3,110	1,987	1,895
Eritrea	2,362	0,340	2,650	4,029	3,159
Etiopie	3,253	3,313	2,789	2,488	2,212
Keňa	3,528	3,135	2,613	2,612	2,577
Somálsko	0,727	-0,227	2,515	2,442	2,198

Zdroj: vlastní zpracování podle [68]

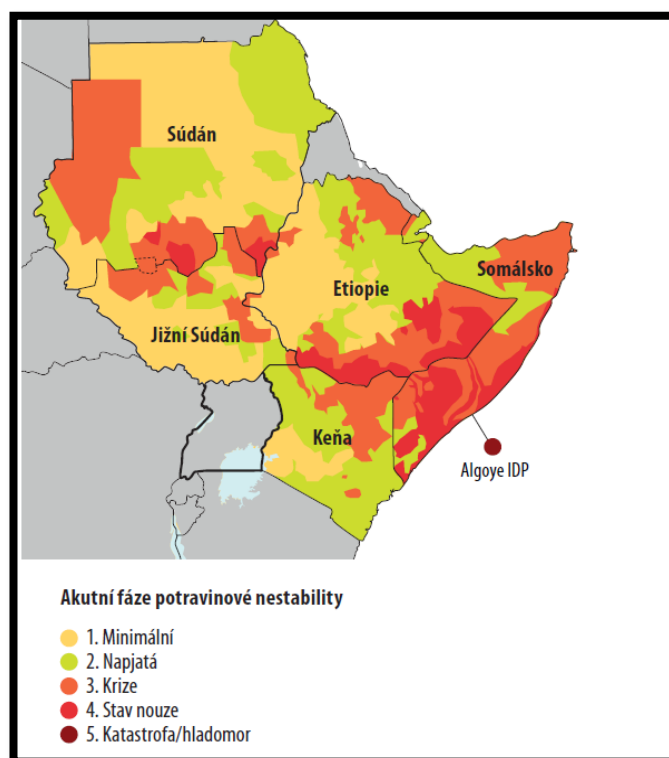
3.2.2 Hlad

Každé 3,5 sekundy někdo ve světě zemře hladu nebo je hlad alespoň související příčina. Příčina hladu ve světě není ve velké poptávce a zároveň nedostatečné nabídce potravin. Hlad je vnímán spíše jako důsledek přelidnění nebo v souvislosti s nerovnoměrnou distribucí potravin a přístupu k nim. [36, s. 57] Situaci hladovějících prohlubuje také neschopnost státu plnit základní povinnosti vůči svým obyvatelům, a sice jejich právo na potraviny. Dalšími sociálními příčinami hladu mohou být nedostatečný přístup ke vzdělání či sociální vyloučení některých skupin obyvatelstva. Příčin existence hladu je několik, ale hlavním důvodem je již zmíněná chudoba.

Dnes, ve 21. století, jeden z osmi lidí nemá dostatek jídla, aby byl zdravý a vedl aktivní život, proto hlad a podvýživa ve skutečnosti představuje větší riziko než AIDS, malárie a tuberkulóza dohromady. Nesprávná či nedostatečná výživa způsobuje nedostatek stopových

prvků, lidé jsou tak náchylnější k infekčním chorobám, protože jejich imunitní systém je oslaben, je narušen jejich fyzický i duševní vývoj, fyzická práce je problematická a zvyšuje riziko předčasného úmrtí. Hladovění také snižuje učební schopnosti, což zvyšuje počet negramotného obyvatelstva. Přitom právě vzdělání by mohlo umožnit uniknout z hladu a globální chudoby. „Slabý a nemocní lidé nemohou naplnit svůj potenciál. Země plná slabých a nemocných obyvatel nemůže činit pokrok.“ [35, s. 157]

Pokud v některém státě zavládne hlad, hovoříme o potravinové krizi, která je nejčastěji vyvolána přírodními katastrofami a nepříznivým počasím, ekonomickými problémy a v neposlední řadě válkami. V Africkém rohu jsou to především dlouhá sucha, která sužují tento region. Na počátku roku 2012 v oblasti jižního Somálska, na východě Etiopie a části severní Keni byla situace potravinové nestability nejhorší (viz obr. 6), protože v těchto regionech došlo k úbytku srážek až o 50% a více. Snížením zemědělské produkce jsou země neschopné vyprodukovat potřebné množství potravin pro své obyvatele, což má za následek růst dovozu, který se následně negativně projeví na běžném účtu platební bilance země. Dalším nežádoucím efektem hladomorů je nárůst počtu vnitřně vysídlených osob. K říjnu 2010 opustilo své domovy 1,5 milionů Somálců a přes 600 jich žije v sousedních zemích. [63]

Obrázek 6: Stav potravinové nestability Afrického rohu

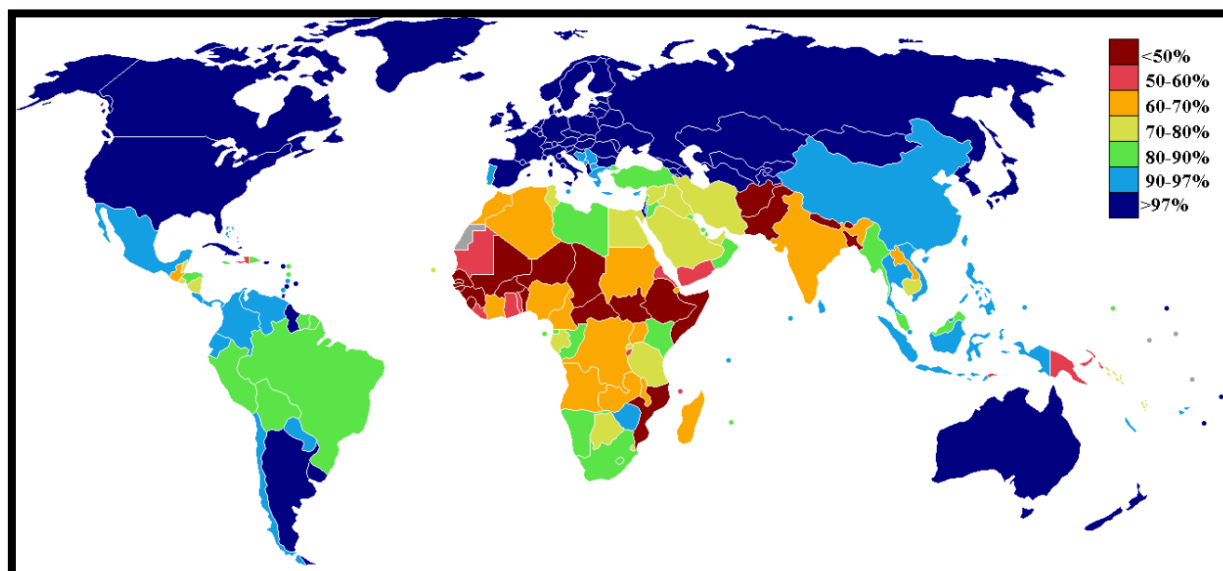
Zdroj: [26]

3.2.3 Negramotnost

Vzdělání jdou ruku v ruce s rozvojem a ekonomickým růstem, proto je důležité mít vzdělané obyvatelstvo. Budování afrických škol v rámci programu rozvoje vzdělání jde velmi pomalu, většinou jsou školy zničené občanskými válkami či nepokoji, jsou to polorozpadlé hliněné budovy, v nichž žáci sedí na studených kamenech. Žáci nemají k dispozici správné učební pomůcky a třídy jsou přeplněné⁵. Převážně navštěvují školy chlapci než dívky. Podle Kaňákové je „odstranění diskriminace žen významné nejen z hlediska zajištění základních práv žen, ale také z hlediska celkového rozvoje společnosti. Světová banka uvádí, že společnosti s nejvyšší diskriminací jsou mohem více postiženy chudobou, mají pomalejší ekonomický růst a nižší kvalitu života než společnosti s nižší mírou diskriminace. Diskriminace žen v přístupu ke vzdělání je velmi úzce spojená s vysokou porodností. Zajištění stejného přístupu jak mužů, tak žen ke vzdělání, pracovnímu uplatnění, majetku a posílení role žen ve veřejném životě vede ke snížení dětské úmrtnosti, zlepšení veřejného zdraví, zpomaluje populační růst a posiluje celkový ekonomický růst.“ [36, s. 47]

Přestože v Keni v roce 2003 bylo zavedeno bezplatné základní vzdělání, stále 1,2 milionu dětí školního věku nechodí do školy. K zápisu přišlo 86% dětí, Keňa je tak na dobré cestě k dosažení jednoho z rozvojových cílů tisíciletí. [77]

V regionu Afrického rohu je dle indexu gramotnosti nejnižší míra gramotnosti ve světě (viz obr. 7).

Obrázek 7: Index gramotnosti ve světě

Zdroj: [1]

⁵Průměrný počet žáků v jedné třídě je přes 70 dětí.

3.2.4 Zdravotnictví

Poskytování zdravotnictví svým občanům je jednou ze základních povinností státu. Úroveň zdravotní péče afrického kontinentu je katastrofální. Dokazují to ukazatele jako průměrná délka života při narození, kojenecká úmrtnost, mateřská úmrtnost, počet lidí nakažených HIV/AIDS. „HIV/AIDS je hlavní příčinou hladu a opačně to platí také. Hlad urychluje šíření viru a průběh nemoci. Hladovější lidé musí používat riskantní strategie přežití. Často jsou nuceni k migraci, nezřídka do městských slumů⁶, kde je vysoký výskyt lidí infikovaných virem HIV. Ženy i děti se v zoufalství uchylují k prostituci, aby získaly prostředky na obživu.“ [35, s. 160] „V prosinci 2002 v Keni 15% populace ve věku 15-49 let bylo HIV pozitivní. Nejvíce postiženou oblastí jsou hlavní městská centra Nairobi a Mombasa.“ [51, s. 14]

Protože jsou země Afrického rohu slabé, plné válečných sporů a stále vynakládají vysoké prostředky na vojenské výdaje, nemají pak dostatečné zdroje, které by financovaly veřejné zdravotnictví. Nejvíce z regionu investují do zdravotnictví Keňa, Eritrea a Džibutsko (viz tab. 12). Džibutské zdravotnictví je na tom o něco lépe v porovnání se svými sousedy, proto „ve skutečnosti více než jedna třetina lidí využívajících džibutské zdravotnictví, jsou ze sousedních zemí.“ [14]

Tabulka 12: Výdaje zemí Afrického rohu (% GDP)

Země	Výdaje na zdravotnictví	Vojenské výdaje
Džibutsko	6,4	3,6
Eritrea	7	6,3
Etiopie	3,6	0,9
Keňa	12,2	1,8
Somálsko	-	0,9

Poznámky: Vojenské výdaje Somálska, 0,9% GDP, jsou pouze odhadem z roku 2005.

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

⁶ Slumy jsou podle definice OSN chudinské čtvrti nacházející se na okraji velkoměst chudých států. Pro takový způsob života je charakteristická kriminalita, nezaměstnanost, častý výskyt sebevražd a improvizované obvykle nelegálně postavené obydlí respektive chatrč.

3.2.5 Migrace

Migrace je výsledný efekt všech zmíněných problémů, se kterými se obyvatelé rozvojových zemí musí každodenně potýkat. Emigrace je vzhledem k rozšiřující se propasti mezi bohatými a chudými čím dál atraktivnější. [12, s. 141] Významným negativním specifickým migrace pro rozvojové země je tzv. odliv mozků (řízená migrace). Tyto země si nevychovávají téměř žádné vzdělané lidi a léta špatného vládnutí přinutila i těch několik málo vzdělanců k útěku. [12, s. 71] Migrace vysoce kvalifikovaných pracovníků vyžaduje pozornost především v oblasti veřejných služeb – zdravotnictví, školství, věda a výzkum aj. Dopady tohoto jevu se vlády rozvojových zemí snaží zmírnit „realizací politik, které mají za cíl udržet kontakty s emigrujícími odborníky a získat jejich prostřednictvím nové poznatky, technologie a investice.“ Emigranti z Afriky stráví v průměru ve škole trojnásobný počet let ve srovnání s Afričany, kteří zůstávají ve své zemi. Země pak nepřichází jen o odborníky, ale i o náklady investované do jejich vzdělání. [38, s. 95]

Cílovou zemí je především USA a země Evropy. K 31. 10. 2012 se nacházelo v ČR 200 migrantů ze zemí Afrického rohu (viz tab. 13).

Tabulka 13: Počet příslušníků zemí Afrického rohu na území ČR

Státní příslušnost	Druh pobytu						Celkový součet
	Přechodný pobyt			Trvalý pobyt			
	Muž	Žena	Celkem	Muž	Žena	Celkem	
<i>Džibutsko</i>	-	-	-	1	2	3	3
<i>Eritrea</i>	5	6	11	3	1	4	15
<i>Etiopie</i>	33	18	51	35	11	46	97
<i>Keňa</i>	22	10	32	10	8	18	50
<i>Somálsko</i>	4	6	10	11	14	25	35
<i>Celkový součet</i>	64	40	104	60	36	96	200

Zdroj: vlastní zpracování podle [43]

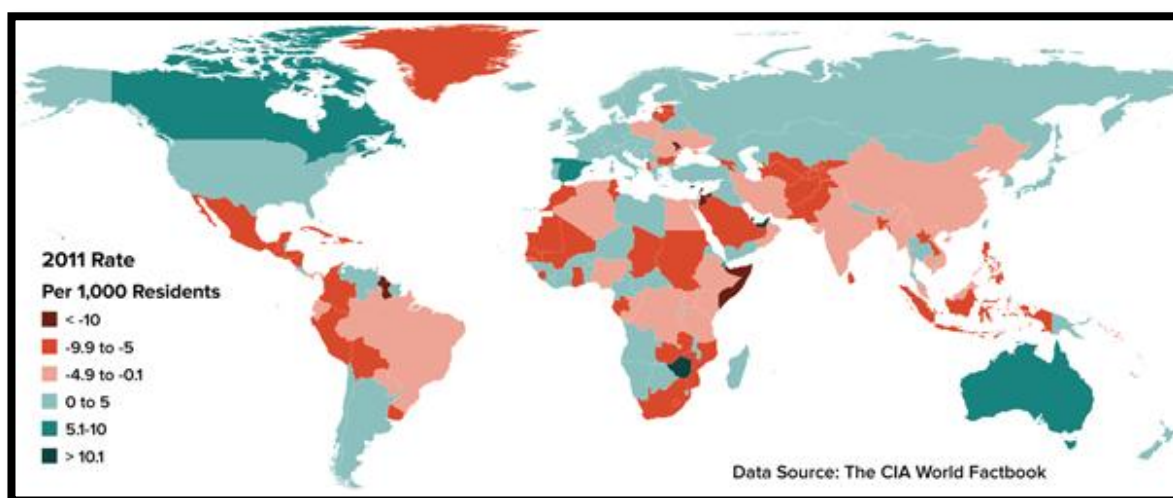
Druhý typ migrace je migrace neřízená, při níž dochází k masivnímu pohybu frustrovaného obyvatelstva. Velká část somálské populace vyhledává útočiště v uprchlických táborech svých sousedů Keni a Etiopii. Snaží se tak uniknout před nebezpečím, strádáním a hladověním, kterému denně čelí. Dle indexu čisté migrace bylo mezi zeměmi vykazujícími největší počet vnitřně vysídlených osob Somálsko 1,5 milionů osob (viz obr. 8). Nejvyhledávanější hostitelské země jsem uvedla v tabulce 14 s počty Somálců žijících na daném území.

Tabulka 14: Počet vnitřně vysídlených Somálců v regionu

Hostitelská země	Počet vnitřně vysídlených Somálců
Keňa	520.283
Etiopie	183.928
Džibutsko	18.000
Jemen	195.000

Poznámky: V menší míře jsou vyhledávanou zemí též Eritrea, Uganda či Tanzanie, jedná se o údaje k prosinci 2011.

Zdroj: vlastní zpracování podle [30]

Obrázek 8: Index čisté migrace ve světě

Zdroj: [66]

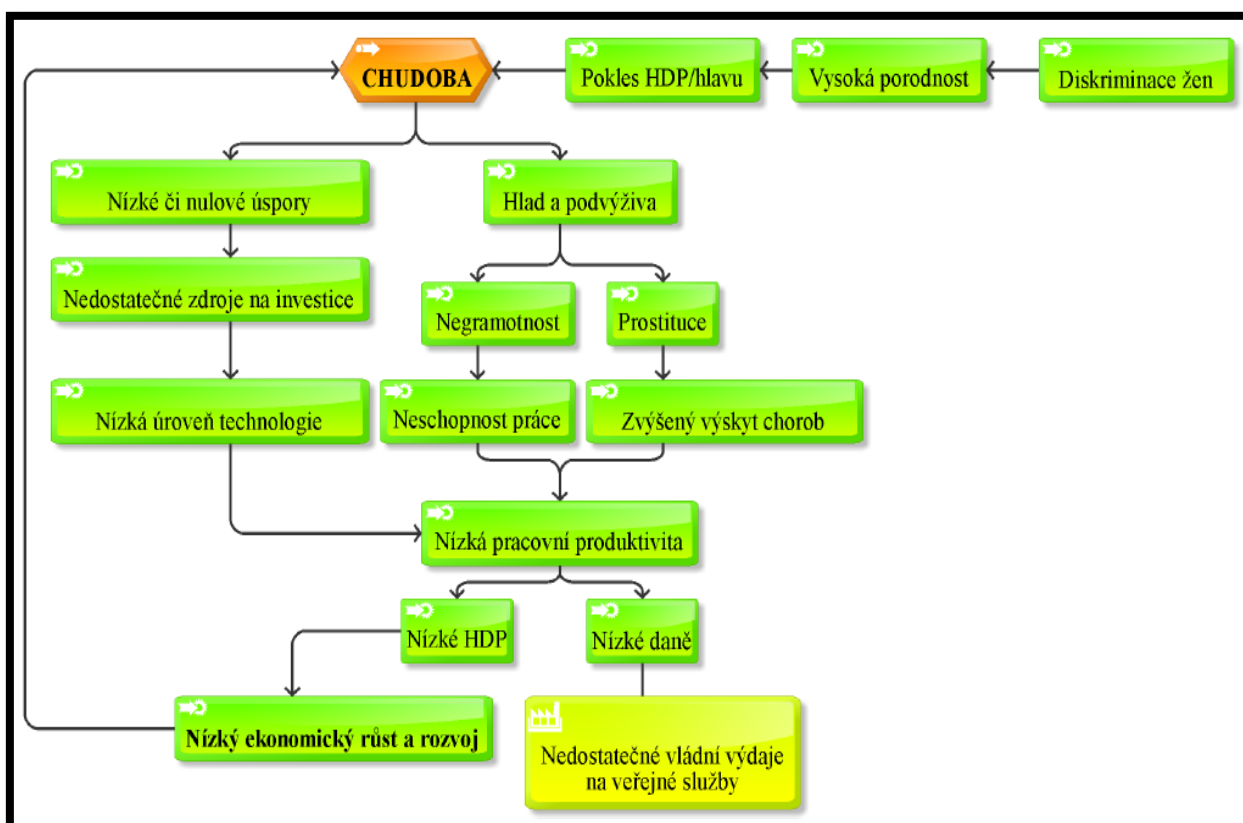
Masová migrace představuje velkou zátěž pro sociální systémy hostitelských zemí. Nese s sebou také rizika šíření přenosných chorob, nárůst kriminality, hrozbu etnických konfliktů, destabilizace na trhu práce a jiné problémy, které jsou přítěží jednotlivých zemí, ale i regionů.

3.3 Past chudoby

Na následujícím obrázku 9 je znázorněn cyklus pasti chudoby, ve kterém jsou popsány faktory, které způsobují její přetrvávání. Pokud jsou domácnosti chudé, mnohdy tak, že nemají dostatek prostředků ani na uspokojení základních potřeb, trpí hladem a podvýživou a prakticky nejsou schopné spořit. Hladovění snižuje koncentraci dětí při vzdělávacím procesu, mnoho afrických dětí školy ani nenavštěvuje, což zvyšuje negramotnost obyvatel. Z důvodu chudoby ženám mnohdy nezbyvá než se uchýlit k prostituci, jejíž příčinou je zvýšený výskyt přenosných chorob. Tyto faktory způsobují neschopnost obyvatel pracovat, což snižuje pracovní produktivitu. Bez úspor nemá ekonomika potřebné zdroje na investice,

tedy není schopna zvyšovat úroveň technologie, a to ještě více snižuje pracovní produktivitu. Pokud lidé nepracují, nemohou platit daně, tudíž má stát nedostatek finančních prostředků na vládní výdaje. Čím méně lidí pracuje, tím je pochopitelně nižší GDP, výsledkem může být stagnace, propad ekonomiky či nízký ekonomický růst a rozvoj. Právě nízký ekonomický růst neumožňuje rozvíjet blahobyt státu a uniknout jeho obyvatelům ze spárů chudoby.

Diskriminace žen ze společnosti má také svůj vliv na ekonomický růst země, jelikož je u nich prokázána vyšší porodnost. S tím souvisí populační růst, který způsobuje pokles GDP na hlavu.

Obrázek 9: Cyklus pasti chudoby

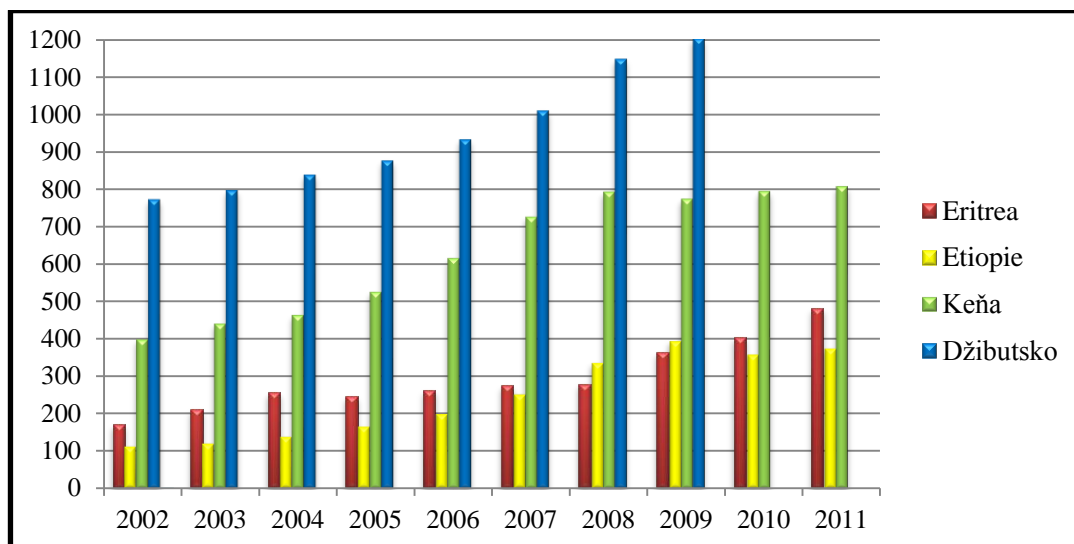
Zdroj: vlastní zpracování

4 SOUHRNNÁ ANALÝZA REGIONU

4.1 Makroekonomická analýza

Roh Afriky se v současné době nachází v hospodářské nouzi a hlavním důvodem pro neustálé pesimistické predikce je politická nejistota a nestabilita prostupující všemi zeměmi Afrického rohu. [46, s. 244]

Základní ukazatele pro měření hospodářské výkonnosti jednotlivých zemí je GDP dané země a spíše se používá přepočet GDP per capita. Velikost GDP per capita v zemích Afrického rohu je zdrcující. Největší GDP per capita dosahuje Džibutsko (viz graf 2), přesto dosahuje přes čtyřicetkrát menší hodnotu než GDP per capita USA. Z důvodu politického, bezpečnostního i ekonomického chaosu v těchto zemích, je velice obtížné zjistit spolehlivá a přesná data. Například v Somálsku, kde vláda nefunguje již od roku 2000, je k dispozici pouze odhad 600 USD, ale jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, velké procento populace žije za méně než 1,25 USD na den. Z následujícího obrázku je evidentní, že se ukazatel ve všech zemích neustále zvyšuje, avšak není jistotou, že tento růst nějak pozitivně ovlivní ty nejchudší v zemi a nikdy není zaručeno, zda nejsou data nadhodnocena či podhodnocena, právě proto, že ve většině případů se jedná o data odhadovaná.

Poznámky: Údaje o růstu GDP na obyvatele Somálska nejsou k dispozici, existuje pouze nespolehlivý odhad 600 USD.

Graf 2: Vývoj GDP na obyvatele v USD (2002-2011)

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

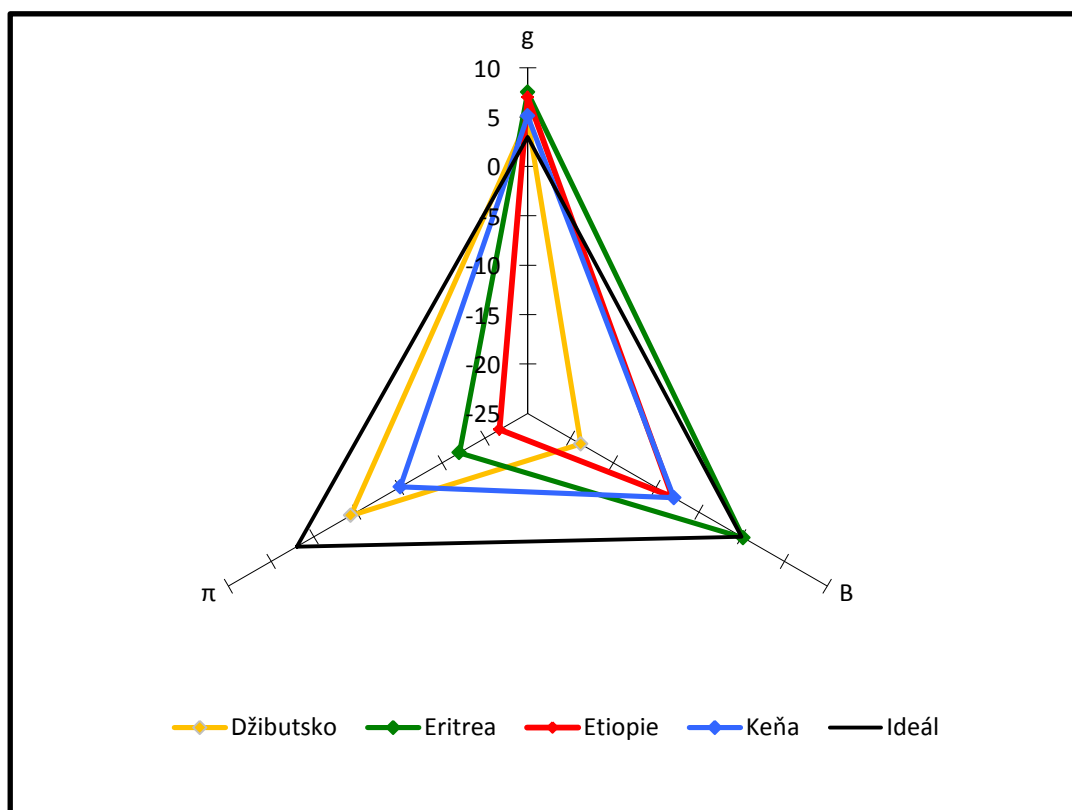
Pro měření a posouzení komplexní makroekonomické výkonnosti země se používají čtyři základní makroekonomické ukazatele (viz tab. 15), které tvoří vrcholy tzv. magického čtyřúhelníku, jehož pomocí lze výkonnost země vyjádřit graficky.

Tabulka 15: Hodnoty magického čtyřúhelníku podle OECD

Ukazatel	Ideální hodnota
Tempo růstu GDP (g)	3
Míra nezaměstnanosti (u)	5,5
Míra inflace (π)	2
Saldo běžného účtu platební bilance (B)	0

Zdroj: vlastní zpracování

Pro konstrukci magického čtyřúhelníku zemí Afrického rohu, jsem z důvodu nedostatku údajů o nezaměstnanosti, byla nucena použít pouze tři jeho zbývající vrcholy (viz graf 3). Portál CIA, ze kterého jsem data čerpala, o Somálsku neposkytuje žádné z těchto údajů, ukazatel inflace není možné ani odhadnout, protože podniky si tisknou vlastní peníze. [10]

Graf 3: Magický trojúhelník zemí Afrického rohu pro rok 2012

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

Černá křivka znázorňuje ideální ekonomickou pozici, obrazec jednotlivých zemí se různě odchyluje od ideálního, podle stupně jejich makroekonomické nestability. Čím je země výkonnější a stabilnější, tím je plocha magického čtyřúhelníku, v tomto případě trojúhelníku, větší. Z magického trojúhelníku zemí Afrického rohu vyplývá, že všechny země kromě Eritrei, mají záporné saldo běžného účtu platební bilance, dovozy převyšují vývozy, což silně zvyšuje jejich zadlužení. V neprospěch obyvatel hraje vysoká míra inflace vyjadřující procentní změnu cenové hladiny v Africkém rohu. Nejhuře v regionu na tom jsou etiopští obyvatelé, kde míra inflace dosahuje téměř 22%. Tempa růstu GDP všech zemí Afrického rohu převyšují ideální hodnotu 3%, nejvíce za rok 2012 rostla ekonomika Eritree 7,5% (viz tab. 16). „Přesto, i kdyby byly země Afrického rohu schopny udržet svá současná tempa růstu, bude jim trvat mnoho desetiletí, než dosáhnou toho, co dnes považujeme za hranici středních příjmů, a do té doby bude zbytek světa už zcela jinde.“ [12, s. 114]

Tabulka 16: Vybrané makroekonomické údaje zemí Afrického rohu 2012

	Inflace (%)	GDP PPP (mld. USD)	GDP/obyv. PPP (USD)	Růst GDP (%)	Běžný účet platební bilance
Džibutsko	4,3	2,377	2576	4,80	-18,80
Eritrea	17	4,412	791	7,50	0,18
Etiopie	21,7	103,1	1192	7,00	-8,10
Keňa	10,1	76,07	1780	5,10	-7,90
Somálsko	-	5,896	-	-	-

Zdroj: vlastní zpracování podle [6]

4.2 Index nefunkčních států (Failed states index)

Failed states index (dále jen FSI) od roku 2005 každoročně zpracovává časopis Foreign Policy ve spolupráci s americkou think faktory Fund for Peace⁷ a vydávají seznam zemí podle míry stability a sklonu k selhání. Index je sestavován pouze pro členské země OSN, ale údaje některých států jsou nedostatečné, do studie je tedy zařazeno 177 suverénních států.

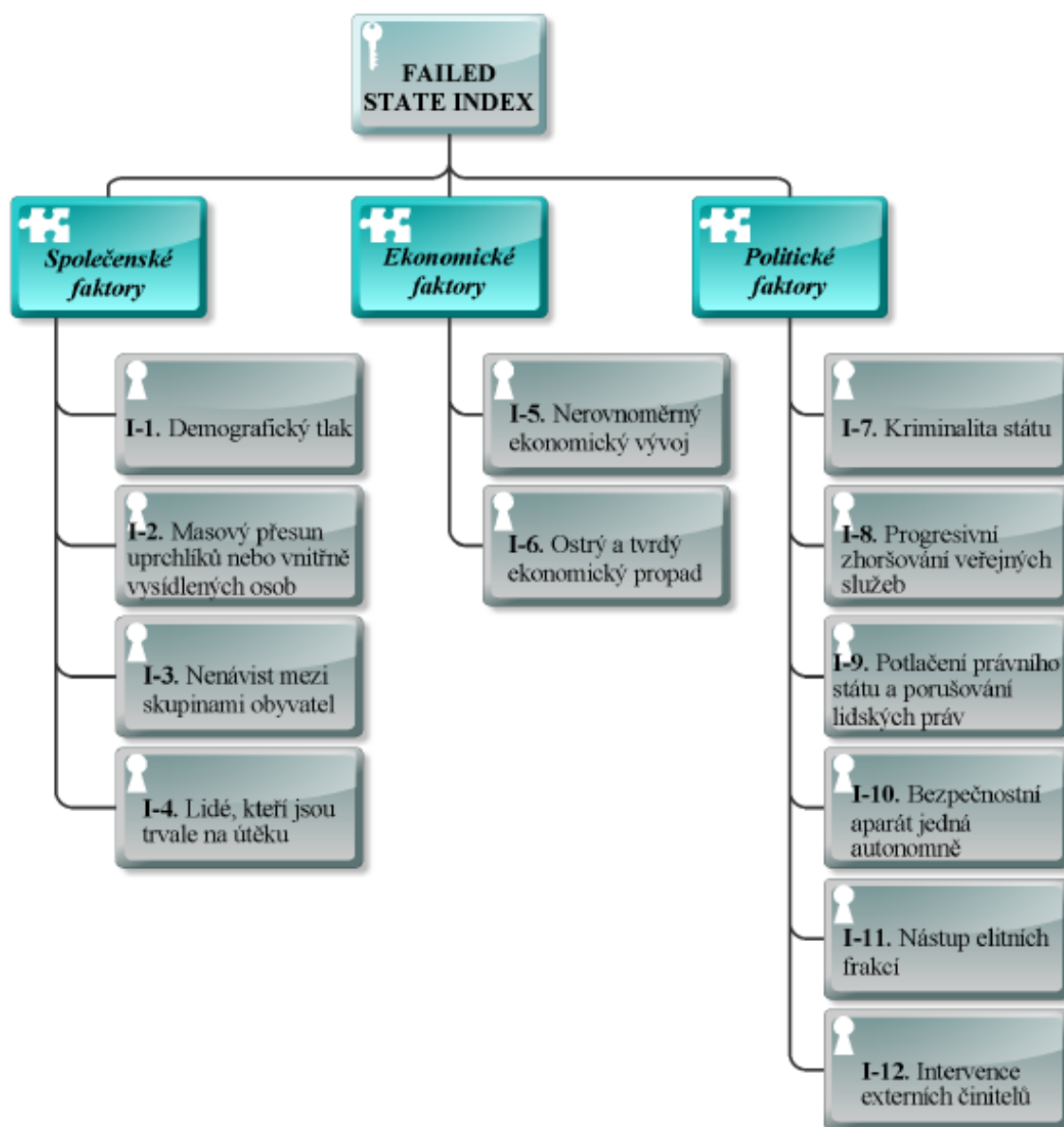
FSI hodnotí funkčnost a úspěšnost jednotlivých států, které následně kategorizuje do 4 základních skupin podle stupně kolapsu státu:

- Nejkritičtější státy (alert) - *Somálsko, Keňa, Etiopie, Eritrea*
- Varovná situace (warning) - *Džibutsko*

⁷FundforPeace je americká nezisková, nevládní a nezávislá výzkumně-vzdělávací organizace jejíž sídlo je ve Washingtonu. Jejím záměrem je předcházet násilným konfliktům ve světě a zajišťovat trvalou bezpečnost.

- Průměrné státy (moderate)
- Udržitelná situace (sustainable)

Index vychází z 12 následujících indikátorů ze společenské, ekonomické a politické sféry.

Zdroj: vlastní zpracování podle [20]

Každý z těchto ukazatelů je hodnocen zvlášť intervalem $<0 - 10>$, lze tak posoudit stav dílčích oblastí a zaměřit se na nejrizikovější oblasti. Vcelku může země získat 120 bodů, kdy 0 je žádoucí hodnota. Podle tohoto indexu představuje největší riziko regionu Somálsko. Jeho hodnota 114,9 bodů v roce 2012 poukazuje na to, že je naprosto nejzhroutilším státem světa. Somálsko obsazuje první příčku již 5 let (viz tab. 17) a v roce 2012 více než polovina indikátorů nabyla téměř maxima, průměrně 9,575 bodů na jeden indikátor, svědčí o absolutní neúspěšnosti tohoto státu ve všech směrech (viz tab. 18).

Tabulka 17: Vývoj FSI zemí Afrického rohu 2005 – 2012

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Somálsko	hodnota	102,3	105,9	114,2	114,2	114,7	114,3	113,4	114,9
	<i>pořadí</i>	5.	7.	3.	1.	1.	1.	1.	1.
Keňa	hodnota	92,7	88,6	93,4	93,4	101,4	100,7	98,7	98,4
	<i>pořadí</i>	25.	34.	31.	26.	14.	13.	16.	16.
Etiopie	hodnota	91,1	91,9	96,1	96,1	98,9	98,8	98,2	97,9
	<i>pořadí</i>	30.	26.	18.	16.	16.	17.	20.	17.
Eritrea	hodnota	84,1	83,9	87,4	87,4	90,3	93,3	93,6	94,5
	<i>pořadí</i>	55.	54.	50.	44.	36.	30.	28.	23.
Džibutsko	hodnota			80,3	80	80,6	81,9	82,6	83,8
	<i>pořadí</i>			71.	71.	74.	68.	60.	53.

Zdroj: vlastní zpracování podle [20]

Tabulka 18: Hodnoty jednotlivých indikátorů FSI 2012

Země	I-1.	I-2.	I-3.	I-4.	I-5.	I-6.	I-7.	I-8.	I-9.	I-10.	I-11.	I-12.
Somálsko	9.8	10.0	9.6	8.6	8.1	9.7	9.9	9.8	9.9	10.0	9.8	9.8
Keňa	8.9	8.4	8.9	7.7	8.2	7.3	8.6	8.1	7.4	7.6	9.0	8.4
Etiopie	9.6	8.7	8.1	7.0	7.9	7.4	7.2	8.4	8.6	8.1	8.7	8.2
Eritrea	8.6	7.1	6.4	7.1	6.9	8.6	8.4	8.2	8.7	7.8	8.1	8.5
Džibutsko	8.3	6.9	6.5	4.9	7.1	6.6	7.5	7.2	6.8	6.5	7.5	8.0

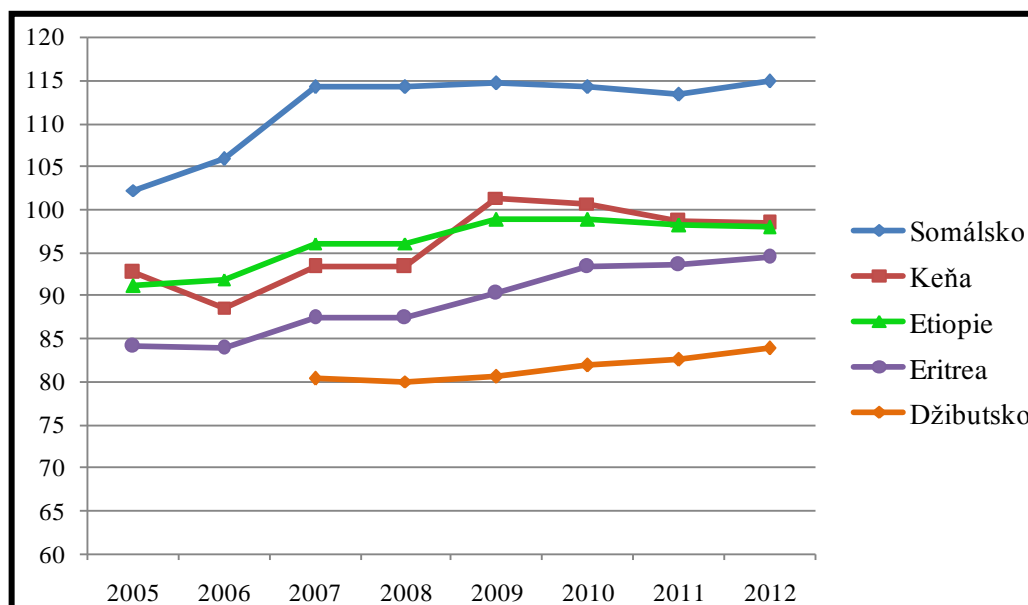
Zdroj: vlastní zpracování podle [19]

Somálsko - Maximální počet bodů získalo kritérium I-2. Masový přesun uprchlíků nebo vnitřně vysídlených osob, důvodem jsou časté rozsáhlé potravinové krize, které přinutí některé obyvatele opustit své domovy. Stejně bylo ohodnoceno kritérium I-10. Bezpečnostní aparát, který je v Somálsku zcela nefunkční. Vznikají zde státem podporované soukromé milice, které terorizují sympatizanty opozice a vznikají násilné kampaně proti státním bezpečnostním složkám. Neschopnost státu zajistit vnitřní a vnější bezpečnost také umožňuje rozmach pirátství v Adenském zálivu. Naopak nejnižšího hodnocení dosahuje Somálsko v kritériu ekonomickém I-5. Nerovnoměrný ekonomický vývoj různých skupin, hodnota 8,1 bodů však stále není příznivá.

Keňa - Nejhůře hodnoceným kritériem Keni je I-11. Nástup elitních frakcí (9 bodů), které může souviset s plánovanými volbami, které se uskutečnily na počátku roku 2013. Tyto volby rozdělily obyvatelstvo na dva tábory podporující různé kandidáty. Nejpozitivněji je hodnocen I-6. Ostrý a tvrdý ekonomický propad 7,3 bodů.

Etiopie, Džibutsko - Problémovým kritériem těchto zemí je I-1. Demografický tlak (9,6 bodů Etiopie, 8,3 Džibutsko), které zahrnuje nerovnoměrnosti v osídlování území, populačního růstu a zapojení do běžných činností – především nerovný přístup ke vzdělání či pracovním místům.

Eritrea - Eritrea se dle FSI v roce 2012 nejvíce potýkala s porušováním lidských práv, nejvíce bodů 8,7 získalo kritérium I-9. Potlačení principů právního státu a široké porušování lidských práv.

Graf 4: Vývoj Failed States Index zemí Afrického rohu

Zdroj: vlastní zpracování podle [21]

4.3 Index lidského rozvoje (Human Development Index)

Od roku 1990 je každoročně vydávána Zpráva o lidském rozvoji, ve které je v rámci United Nations Development Programme (dále jen UNDP), hodnocena kvalita života ve 177 zemích světa.

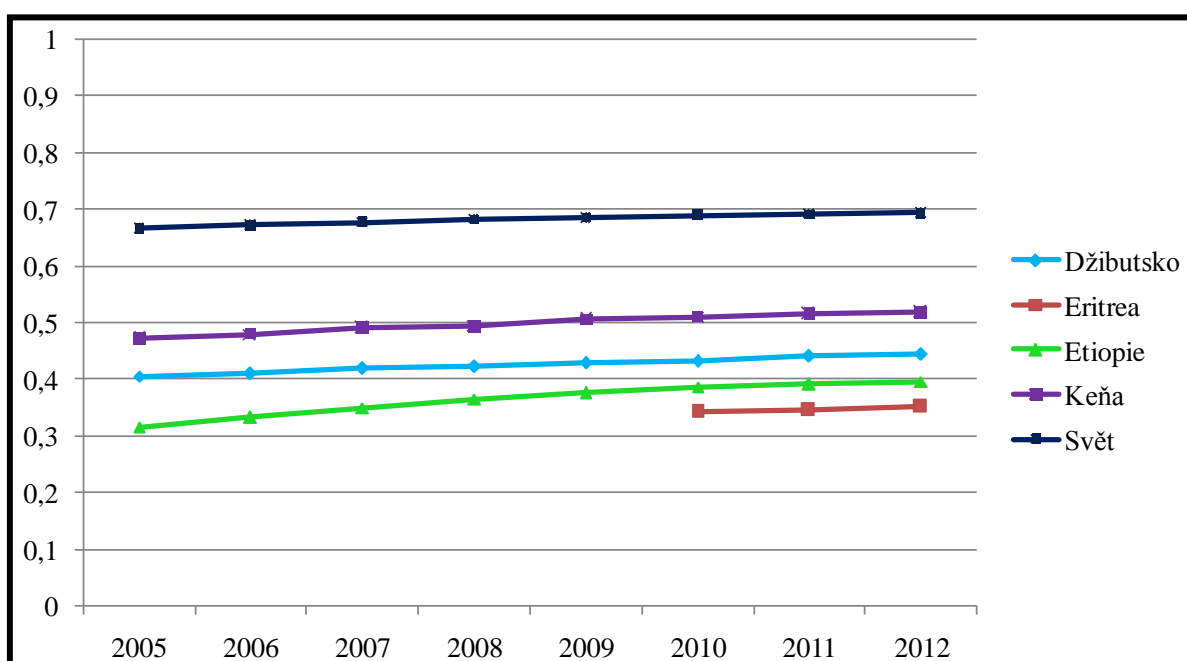
UNDP působí ve 166 zemích, kde podporuje řešení globálních i místních rozvojových problémů. Cílem UNDP je pomáhat zemím při budování a sdílení řešení k dosažení snížení chudoby a rozvojových cílů tisíciletí, demokratické správy věcí veřejných, předcházení krizím a obnovu životního prostředí a energie pro udržitelný rozvoj a boje proti AIDS. UNDP také pomáhá rozvojovým zemím získávat a především efektivně využívat zahraniční pomoci. [61]

Metodika měření indexu lidského rozvoje (dále jen HDI) se od roku 2010 změnila. HDI měří míru rozvoje kombinací 3 dílčích indexů:

- Index očekávané délky života a úroveň zdravotní péče,
- index vzdělání,
- index hrubého národního důchodu GNI PPP na obyvatele (USD).

Výsledná hodnota HDI se pohybuje v intervalu [0 – 1], přičemž hodnota blíží se horní hranici vypovídá o vysokém ekonomickém i sociálním rozvoji dané země. Podle výsledné hodnoty se země kategorizují takto [61]:

<i>Vysoce rozvinuté země</i>	HDI ≥ 0,8
<i>Středně rozvinuté země</i>	HDI = <0,5 – 0,79>
<i>Nejméně rozvinuté země</i>	HDI < 0,5

Graf 5: Vývoj indexu lidského rozvoje v zemích Afrického rohu

Zdroj: vlastní zpracování podle [31]

Z výsledků HDI zemí zkoumaného regionu vyplývá, že za světovým HDI jsou značně opožděné. U hodnot Džibutska, Etiopie a Keni je znát každoroční posun blíže ke středně rozvinutým zemím, ale růst HDI je příliš malý na to, aby se kvalita života v těchto zemích razantně zlepšila (viz tab. 19).

Tabulka 19: Vývoj indexu lidského rozvoje v zemích Afrického rohu 2005 – 2012

	Džibutsko	Eritrea	Etiopie	Keňa	Svět
2005	0,405		0,316	0,472	0,666
2006	0,411		0,333	0,48	0,672
2007	0,419		0,35	0,491	0,678
2008	0,422		0,365	0,495	0,683
2009	0,429		0,376	0,505	0,685
2010	0,431	0,342	0,387	0,511	0,69
2011	0,442	0,346	0,392	0,515	0,692
2012	0,445	0,351	0,396	0,519	0,694

Zdroj: vlastní zpracování podle [31]

4.4 Hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání

Hodnocení výkonnosti politické situace zemí provádí Africká rozvojová banka (dále AfDB) prostřednictvím indexu Hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání (Country Policy and Institutional Assessment, dále jen CPIA). CPIA je diagnostický nástroj, který měří, do jaké míry politika dané země a institucionální sféra podporují udržitelný růst, snižování chudoby a efektivní využití rozvojové pomoci. CPIA se skládá z 16 dílčích kritérií seskupených do 4 hlavních skupin:

- **Hospodaření státu**
 1. Makroekonomické řízení
 2. Fiskální politika
 3. Dluhová politika
- **Strukturální politika**
 4. Obchod
 5. Finanční sektor
 6. Obchodní regulační prostředí
- **Politika sociálního začleňování a vlastní kapitál**
 7. Rovnost mužů a žen
 8. Vlastní veřejné využívání zdrojů
 9. Stavební lidské zdroje
 10. Sociální ochrana a práce
 11. Politika a instituce udržitelnosti životního prostředí
- **Řízení veřejného sektoru a institucí**
 12. Vlastnická práva založená na pravidlech a řízení

13. Kvalita rozpočtového a finančního řízení
14. Účinnost příjmů mobilizace
15. Kvalita veřejné správy
16. Transparentnost, odpovědnost a korupce ve veřejném sektoru [72]

Každé kritérium je hodnoceno na stupnici 1 (slabý výkon) až 6 (silný výkon), výslednou hodnotu vypočítáme aritmetickým průměrem. Do projektu je zařazeno 77 zemí, které potřebují mezinárodní rozvojovou asistenci, ze zemí Afrického rohu byla do hodnocení zařazena pouze Eritrea, Etiopie a Keňa (viz tab. 20).

Tabulka 20: Hodnocení státní politiky a institucionálního uspořádání vybraných zemí

Ukazatel / Země	Eritrea	Etiopie	Keňa
Hospodaření státu	1,8	3,7	4,2
Strukturální politika	1,5	3,2	4
Sociální začleňování a vlastní kapitál	2,7	3,7	3,7
Řízení veřejného sektoru	2,6	3,3	3,3
Celkem CPIA	2,2	3,5	3,8

Zdroj: vlastní zpracování podle [72]

4.5 Korelace použitých indexů

Index FSI měřící míru stability a funkčnosti státu vypovídá, že 3 z 5 států tohoto regionu se umístili mezi prvními 20 nejhůře hodnocenými státy na světě. Je zřejmé, že neexistence centrální vlády v Somálsku, má na výsledné skóre, své i svých sousedů, značný vliv. Nefunkčnost státní správy, ve smyslu neposkytnutí základních potřeb svým občanům, je nutí opouštět své domovy často za hranice státu, majetková asymetrie zvyšuje nenávisť mezi skupinami obyvatel a kriminalitu státu. Migrace somálského obyvatelstva má negativní vliv také na výsledky sousedních zemí, s migrací je spojována zvýšená kriminalita, nemocnost a zhoršující se kvalita sociálních služeb hostitelských zemí. Nejstabilnější situací v zemi se může chlubit Džibutsko, které se umístilo na 53. místě s celkem 83,8 body (na jeden indikátor průměrně připadá 6,9 bodů).

Dle výsledků indexu HDI, ve kterém jsou hodnoceny pouze sociální faktory na rozdíl od FSI, země Afrického rohu patří mezi země s nejnižší úrovní lidského rozvoje. Nejhorší zemí zajišťující sociální prosperitu svým obyvatelům je Eritrea, která i podle FSI patří mezi země, kde je situace alarmující. Stejně tak je hodnocena Etiopie i Keňa, pouze země Džibutsko je v kategorii varovné situace. Z důvodu nespolehlivých zdrojů, organizace UNDP, nemohla zařadit do statistik HDI Somálsko, je však více než jisté, že by se opět pravděpodobně umístilo na spodních příčkách tohoto hodnocení. V porovnání indexů FSI a CPI je zjevné, že také existence korupce ve státní správě, nepříznivě působí na způsobilost státu. Z porovnání vybraných indexů nevyplývají velké zásadní rozdíly mezi hodnocením pořadí zemí (viz tab. 21)

Tabulka 21: Srovnání vybraných indexů za rok 2012

	FSI (max. 120b)		HDI (max. 1b)		CPI (max. 100b)	
	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre
Džibutsko	53.	83.8	22.	0,445	24.	36
Eritrea	23.	94.5	6.	0,351	13.	25
Etiopie	17.	97.9	13.	0,396	21.	33
Keňa	16.	98.4	39.	0,519	15.	27
Somálsko	1.	114,9	-	-	1.	8

Zdroj: [21], [31], [72]

Často veřejnost média zásobují zprávami o různých krizích, které Africký roh potažmo celý kontinent provází, proto výsledky provedených analýz nejsou překvapivé. Výhradně potvrzují fakt, že země v tomto regionu vykazují nízkou úroveň lidského rozvoje, patří mezi 25 zemí s nejvyšší korupcí a dle FSI je nejméně stabilní oblastí v Africe. Somálsko představuje ojedinělý typ zhrouceného státu, proto dle mého názoru je bezprostřední výzvou začít řešit situaci právě tam, nasměrovat somálský lid k myšlence, že neustálé boje o moc, nic nevyřeší. Úkol je to nelehký a cesta k obnově somálského státu bude vyžadovat mnoho času, úsilí a pomoci ze stran vnějších aktérů (IMF, EU, NATO či WB), ale vyřešilo by to částečně i některé regionální problémy.

5 BUDOUCNOST AFRICKÉHO ROHU

5.1 Rozvojové cíle tisíciletí (MDGs)

Lepší budoucnost nejen Afrického rohu, ale i celého kontinentu, spočívá v odstranění rozvojových bariér či rozvojových pastí, ve kterých jsou jednotlivé rozvojové země lapeny. OSN pod záštitou Rozvojového programu OSN (UNDP) vytvořila globální síť rozvojové činnosti. „UNDP působí ve 166 zemích, kde podporuje řešení globálních i místních rozvojových problémů. Zasaduje se o změny a výměnu informací, zkušeností a zdrojů mezi státy.“ [53]

Na Summitu tisíciletí se všechny členské státy OSN zavázaly splnit do roku 2015 tzv. Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals – MDGs)⁸. Základním rámcem MDGs je 8 základních cílů, které jsou dále rozpracovány do 18 dílčích úkolů [41]:

I. Odstranit extrémní chudobu a hlad

Hlavní iniciativou tohoto cíle je boj proti světové chudobě, protože jejím vlivem vzniká mnoho dalších již zmiňovaných problémů. Stěžejním je snížení počtu lidí žijících v extrémní chudobě (příjem nižší než 1 USD na den) na polovinu a snížení počtu lidí trpících hladem na polovinu.

II. Zajistit základní vzdělání pro všechny

Dosažení základního vzdělání je jedno ze základních lidských práv. Každoročně se počet dětí, které nastoupí do školy, zvyšuje, ale stále téměř 100 milionů dětí nechodí do školy. Proto je druhým rozvojovým cílem zajistit, aby kdekoli na světě mohly děti, chlapci i dívky, dokončit základní vzdělání.

III. Prosazovat rovnost pohlaví a posilovat postavení žen

Marginalizace žen úzce souvisí s jejich vysokou porodností a intenzitou populačního růstu, i proto je posílení postavení žen ve společnosti důležitým cílem. Tímto krokem by mohly být částečně vyřešeny následující 3 cíle – snížit dětskou úmrtnost, zlepšit zdraví matek a boj proti HIV/AIDS a jiným onemocněním. OSN si dalo za cíl odstranit nepoměr pohlaví v základním a středním školství do roku 2005 a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávacího systému.

⁸ UNDP je hlavním koordinátorem rozvojové činnosti ve prospěch splnění těchto cílů. Zaměřuje se především na rozvoj kapacit nejméně vyvinutých států světa.

IV. Snížit dětskou úmrtnost

Vysoký populační růst je spojován zejména s rozvojovými zeměmi, ve kterých je také nejvyšší úmrtnost dětí. Ne všechny děti, které se narodí v africké rodině, se dožijí dospělosti, proto je úkolem snížit o dvě třetiny úmrtnost dětí do věku 5 let.

V. Zlepšit zdraví matek

V subsaharské Africe pravděpodobně každá třináctá žena během těhotenství zemře.⁹ Úkolem je snížit o tři čtvrtiny míru mateřské úmrtnosti.

VI. Boj proti HIV/AIDS, malárii a dalším chorobám

Chudé země jsou nejvíce postižené těmito chorobami, ale představují nebezpečí pro celý svět. Každou minutu ve světě zemře 11 osob na HIV/AIDS a na malárii a tuberkulózu až 17.000 lidí denně. OSN si dala za cíl zastavit a zvrátit šíření HIV/AIDS a šíření malárie a dalších závažných onemocnění do roku 2015.

VII. Zajistit udržitelnost životního prostředí

Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který umožňuje uspokojit potřeby lidstva v současnosti bez ohrožení možností budoucích generací uspokojit jejich potřeby. Proto je důležité v souvislosti s touto definicí zvrátit proces ubývání přírodních zdrojů. Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí bez přístupu k nezávadné pitné vodě a základní hygieně. A do roku 2020 dosáhnout výrazného zvýšení kvality života min. 100 milionů obyvatel příměstských slumů.

VIII. Rozvíjet globální partnerství

Jedním z východisek rozvojových pastí je zapojení afrických zemí do světového obchodu. Mnozí považují volný obchod za klíč k lepšímu životnímu standardu, jiní argumentují, že volný obchod dovolí rozvinutým zemím vykořisťovat rozvojové země. Přesto dílčím úkolem tohoto cíle je rozvíjet otevřený, předvídatelný, nediskriminační a na pravidlech založený obchodní a finanční systém. Bezcelní a neomezený přístup zemí LDCs na mezinárodní trhy, rozšíření programu oddlužování těžce zadlužených zemí a zajištění velkorysejší ODA zemím, jež vykazují zřetelné výsledky v boji proti chudobě. Zaměřit se také na zvláštní problémy chudých vnitrozemských států a malých ostrovních států a zabývat se problémy souvisejícími se zadlužením a zajistit dlouhodobou schopnost se s ním vyrovnávat.

⁹ Podle údajů WHO a UNICEF ze stejných důvodů, v porovnání s nejvyspělejšími státy světa, umírá jedna ze 4100 rodiček.

Každý z těchto cílů je měřen konkrétním indikátorem, kompletní seznam všech cílů a způsobů měření jejich plnění je v příloze G.

K úspěšnému dosažení cílů tisíciletí bude potřebná podstatná finanční pomoc rozvinutých zemí a mezinárodních organizací. Právě téma financování rozvoje bylo hlavním tématem na konferenci v mexickém Monterrey, jehož výsledkem je tzv. Monterreyský konsenzus, který „definuje šest aktivit v zájmu realizace rozvojových cílů OSN:

- mobilizace domácích i zahraničních zdrojů,
- podpora účasti chudých zemí na mezinárodním obchodu,
- zvýšení rozsahu a efektivnosti mezinárodní finanční a technické pomoci rozvojovým zemím,
- pokračování ve vhodných formách oddlužování,
- posilování soudržnosti,
- konzistence mezinárodního měnového, finančního a obchodního systému.“ [34, s. 17]

OSN pravidelně vydává zprávy o dosažených úspěších při plnění MGDs. Z poslední zprávy zveřejněné roku 2008 vyplývá, že mezi roky 2000-2005 uniklo chudobě více než 120 milionů lidí, snížením dětské úmrtnosti bylo zachráněno přibližně 2 miliony lidských životů, přibylo 30 milionů dětí navštěvujících školy, v některých zemích se též poměr chlapců a dívek ve školách vyrovnal a přibylo 30 milionů rodin s přístupem k vodě.

I v oblasti rozvoje je zřejmá asymetrie v naplňování jednotlivých cílů. Snížení globální chudoby se z velké části projevilo především v asijských zemích (Čína, Indie, Indonésie či Vietnam), které zaznamenávají prudký rozvoj hospodářství a značný růst životní úrovně. Naopak v regionech Afriky, zvláště v Subsaharské Africe, jde uskutečňování MGDs výrazně nejpomaleji ve světovém srovnání. „Proto Evropská komise zdůrazňuje potřebu soustředit se na Afriku a podporovat africké státy v tom, aby se staly hlavními aktéry svého vlastního rozvoje. Za tímto účelem se EU hodlá zaměřit na následující oblasti:

- zlepšení veřejné správy v Africe, zejména formou finanční podpory AU
- propojení afrických sítí a obchodu, zapojením afrických vývozců na světový trh a zvyšováním kvantity i kvality obchodu Subsaharské Afriky
- úsilí ve prospěch spravedlivé společnosti, lepšího přístupu ke službám, důstojné práce a udržitelného ŽP“ [16]

Příčiny nerovností ve splňování MGDs, lze hledat ve třech faktorech:

- jak se jednotlivé země účastní globálního růstu
- jak přispívá země svou vlastní politikou ke společnému růstu a ke snižování chudoby
- do jaké míry je poskytována a jak efektivně využívána rozvojová pomoc [60]

5.2 Zahraniční pomoc Evropské unie

Zahraniční pomoc lze dle charakteru členit na *rozvojovou pomoc*, která je orientována dlouhodobě do oblasti socioekonomické infrastruktury, životního prostředí a upevnění státní správy. *Humanitární pomoc* naopak krátkodobě financuje důsledky nepředvídatelných MU. Potravinová krize v Africkém rohu v roce 2011 se stala výzvou pro EU, která jednotlivým státům poskytla dodatečné finanční prostředky, největším příjemcem bylo Somálsko, viz tab. 22.

Tabulka 22: Humanitární pomoc EU v Africkém rohu při potravinové krizi v roce 2011

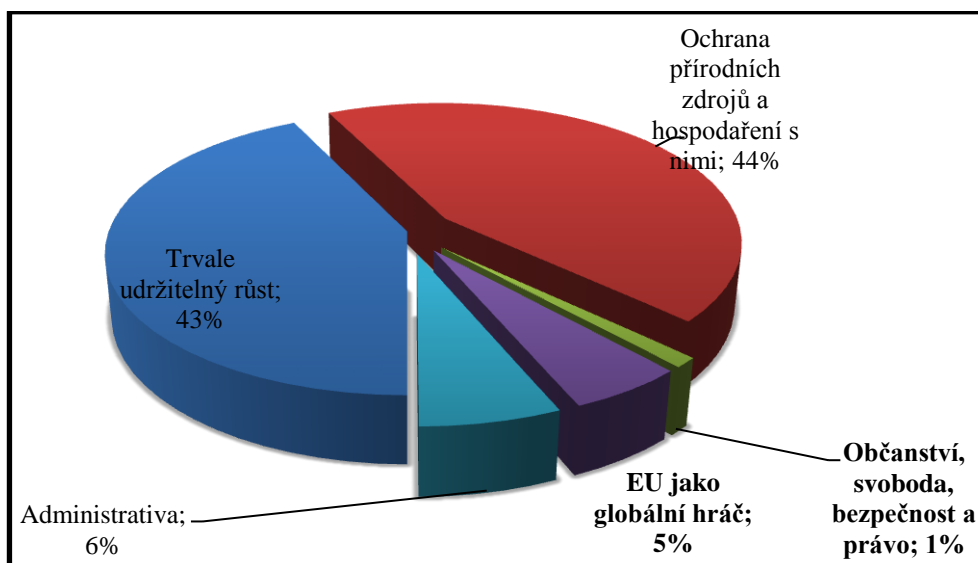
Somálsko	25 mil. EUR
Etiopie	13,75 mil. EUR
Džibutsko	4,5 mil. EUR

Zdroj: vlastní zpracování podle [82]

„EU je jedním z největších světových dárců pomoci, která zachraňuje životy lidí postižených různými krizemi. Během posledních let se požadavky na tuto pomoc podstatně zvýšily a zdaleka přesahují objem zdrojů, které jsou k dispozici. Tato pomoc je zásadní, ale zaměřuje se převážně na řešení nouzových situací a musí být doplněna tak, aby ohroženému obyvatelstvu pomáhala přestat opakovat se nepříznivé události a dlouhodobý stres, zvládat je a přizpůsobovat se jim.“ [56]

Podstatný vliv na krizové situace, které převládají a stále se opakují v Africkém rohu, mají jednotlivé rozvojové bariéry resp. pasti, kterým země čelí: *chudoba s ní související hlad a podvýživa a nízká pracovní produktivita, slabá veřejná správa a politická nestabilita, závislost na agrárním sektoru, omezenost přírodních zdrojů, nezajištěný přístup k vodě či půdě aj.*, jejich odstranění je jediným možným východiskem pro budoucí rozvoj Afriky. Proto je hlavním zájmem i EU bojovat v první řadě proti chudobě, nestabilitě a konfliktům ve světě a to prostřednictvím zahraniční pomoci rozvojovým zemím. EU poskytuje zahraniční pomoc ze zdrojů společného rozpočtu Evropského společenství, která se každoročně pohybuje

okolo 9 mld. EUR (téměř 6% z celkového rozpočtu EU, viz graf 6) a je dále financována z mimorozpočtového Evropského rozvojového fondu (EDF).

Graf 6: Souhrnný rozpočet EU na rok 2012

Zdroj: vlastní zpracování podle [42]

Reakcí na opakující se rozsáhlé potravinové krize v Africkém rohu, kde žije téměř 10 milionů lidí, které opakovaně čelí hladu a podvýživě, byl zrod iniciativy Podpora odolnosti v oblasti Afrického rohu (*Supporting the Horn of Africa's Resilience*, dále SHARE) v roce 2011. SHARE tvoří dlouhodobý humanitární rozvojový program, který je zaměřen na řešení potravinové krize východní Afriky, zvláště v Etiopii, Keni, Džibuti a Somálsku. Balíček 270 mil. EUR klade za cíl zvýšit odolnost těchto zemí proti krizím, řešit zotavení zemí z dlouhodobého sucha, zasahovat při MU, posílit možnosti obživy zemědělsko-pasteveckých komunit, zlepšení veřejných služeb a zlepšení reakcí na krizové situace. [18]

Hlavním cílem rozvojové politiky EU je snižování chudoby, zejména v oblasti zajišťování potravin, přizpůsobení se změně klimatu a snižování rizika katastrof. „V této souvislosti EU v nejzranitelnějších zemích soustavně podporuje prevenci krizí a připravenost na ně a stanovila, že je třeba začlenit snižování rizika katastrof a přizpůsobení se změně klimatu do rozvojové spolupráce i do humanitární pomoci.“ [56]

„Zvyšování odolnosti vyžaduje použití dlouhodobého přístupu, založeného na zmírňování hlavních příčin krizí a na posilování schopností s cílem lépe zvládat budoucí nejistotu a změny.“ Přístup EU v rámci SHARE především klade důraz na:

➤ Předvídání krizí vyhodnocováním rizik

Na hrozící krize upozorňují systémy včasného varování pro oblast zajišťování potravin. Jedná se o síť pro prevenci potravinové krize pro sdílení informací mezi partnerskými zeměmi, dárci, OSN a organizacemi občanské společnosti s cílem dospět ke společné analýze nedostatečného zajišťování potravin v Africe.

➤ Důraz na prevenci a připravenost

Je důležité se zaměřit především na prevenci, tedy vůbec zabránit vzniku krize a zajistit, aby obyvatelé postižené země nebo regionu, byli schopni zvládat dopady nepříznivých událostí.

➤ Zlepšení reakcí na krizové situace

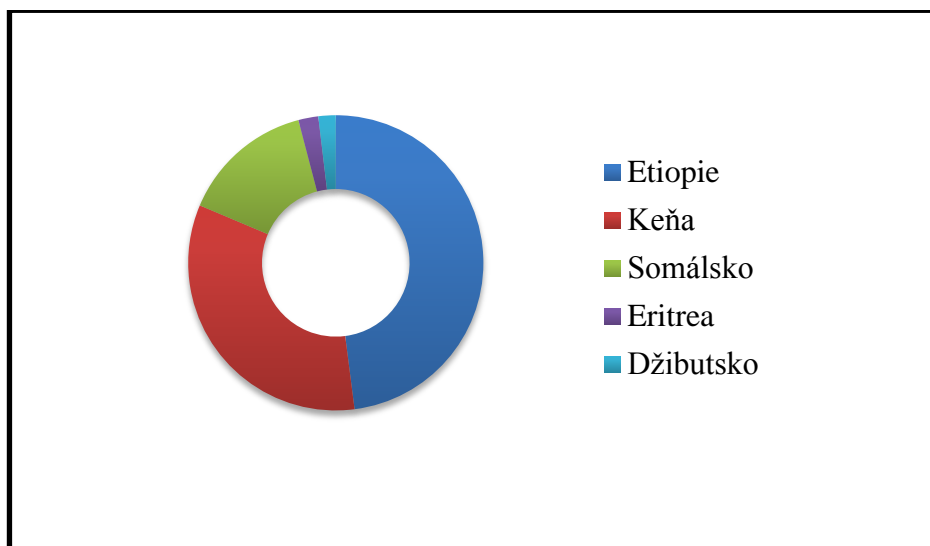
Je kladen důraz na větší flexibilitu při fázi obnovy, je nutné stanovit strategické priority a umět reagovat na rychle se měnící potřeby a zároveň řešit primární příčinu krize. [56]

5.3 Oficiální rozvojová pomoc

Official Development Assistance (dále ODA) je významný prvek globálního systému, který přispívá k socioekonomickému rozvoji v hospodářsky slabších zemích. Organizace OECD definuje ODA jako „toky do rozvojových zemí a multilaterálních institucí poskytované oficiálními agenturami, včetně státní správy a samosprávy, nebo jejich výkonnými agenturami s cílem podpořit hospodářský rozvoj a blahobyt rozvojových zemí“¹⁰. [49]

K čerpání ODA jsou způsobilé nízkopříjmové země a země se středními příjmy definované Světovou bankou dle výše GNI. Nejméně financí v rámci ODA v roce 2011 čerpalo Džibutsko a Eritrea (viz graf 7).

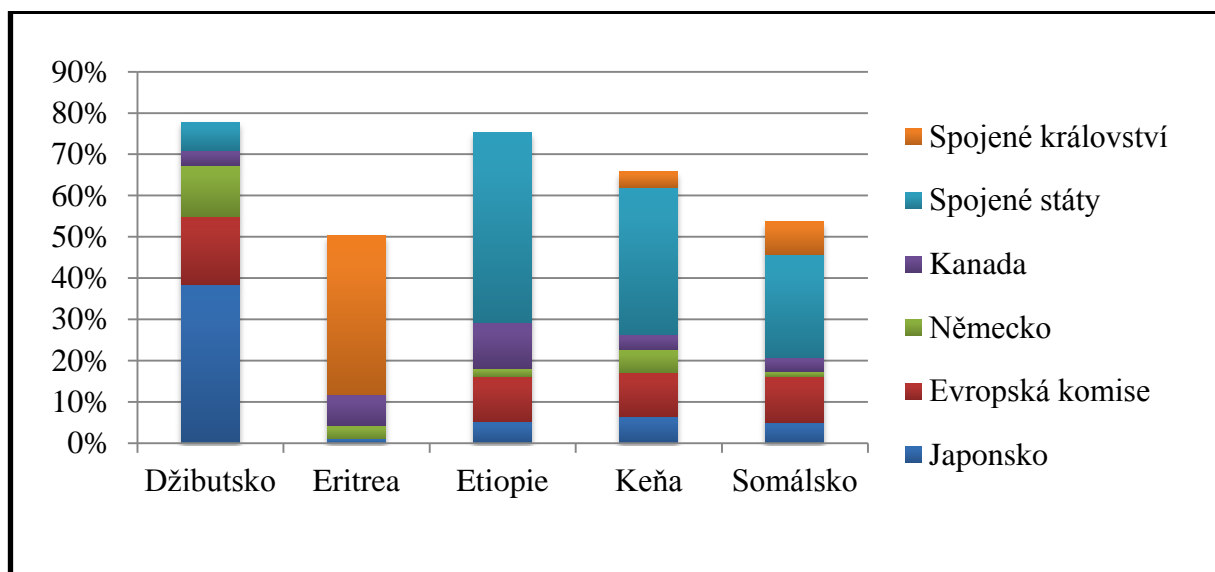
¹⁰ Musí splňovat povahu spolufinancování, zahrnuje složku grantu ve výši min. 25%.

Graf 7: Největší příjemci oficiální rozvojové pomoci v regionu v roce 2011

Zdroj: vlastní zpracování podle [64]

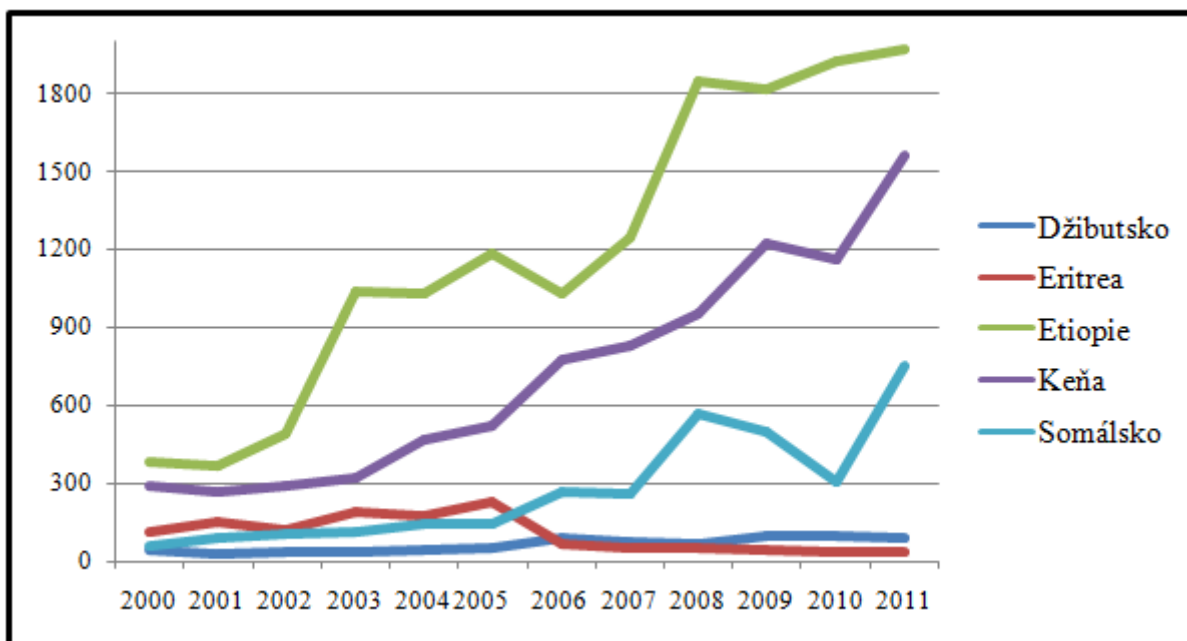
Seznam zemí je každé tři roky aktualizován, země, která docílila vysokých příjmů tři po sobě jdoucí roky, je ze seznamu odstraněna. Mezi největší donory patří země OECD prostřednictvím Výboru pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee, dále DAC) a instituce EU (viz graf 8).

Graf 8: Největší donoři zemím Afrického rohu v roce 2012

Zdroj: vlastní zpracování podle [23]

V roce 2011 stála ODA země DAC OECD téměř 4,5 mld. USD, největším příjemcem této pomoci v regionu za poslední desetiletí je Etiopie (viz graf 9), konkrétní částky ODA za rok 2011 plynoucí do Subsaharské Afriky jsou v příloze H. Z toho celková ODA České republiky v roce 2011 činila 250,46 mil. USD (4,426 mld. Kč). [80]

Graf 9: Celková ODA zemí DAC OECD 2000-2011 (v mil. USD)

Zdroj: vlastní zpracování podle [48]

5.4 Iniciativa na pomoc vysoce zadluženým chudým zemím

Po získání nezávislosti se řada afrických zemí stala semeništěm občanských válek a převratů, zvláště pak subsaharská Afrika¹¹. Období 90. let bylo obdobím krizí a noví vůdci se snažili spustit projekt budování národa, ale většina z nich jednala především ve vlastním zájmu. Devastování ekonomiky spolu se zkorumpovanou vládou s sebou přinášelo intenzivní zadlužování. „Nejvíce zadluženými zeměmi jsou státy subsaharské Afriky, jejichž podíl na zadlužení celé Afriky dosahuje 70%.“ [32] Nejvíce zadluženou zemí Afrického rohu je Keňa, ale podle ukazatele dluh jako % GDP je nejzadluženější Džibutsko, viz tab. 23.

Tabulka 23: Výše nesplaceného dluhu zemí Afrického rohu ke konci roku 2011

Země	Celkem (mil. USD)	Celkem % GDP
Džibutsko	648,4	65,9
Eritrea	934,8	35,8
Etiopie	6630,8	25
Keňa	8606,9	26,9
Somálsko	3050,1	-

Zdroj: vlastní zpracování podle [2]

¹¹ Mezi lety 1945-1999 se v celosvětovém měřítku odehrálo 127 různých typů občanských konfliktů, při nichž přišlo o život zhruba 16,2 milionu lidí, a zasáhly 73 státních útvarů. V těchto krvavých statistikách dominuje subsaharská Afrika se 34 občanskými konflikty.

Vysoké dluhy chudých zemí představují další překážku rozvoje ekonomiky a životní úrovně, proto přicházejí snahy ze stran věřitelů k odpuštění či částečnému odpuštění dluhů rozvojových zemí. Za tímto účelem vznikla na návrh mezinárodních institucí WB a IMF iniciativa na pomoc pro vysoce zadlužené chudé země (Heavily Indebted Poor Countries, dále HIPC) jako mechanismus zvláštní pomoci a nástroj na podporu dosažení MGDs. Hlavním cílem iniciativy HIPC je snížení zadluženosti nejchudších zemí na přijatelnou úroveň a zajistit tak, aby zadluženost nebránila restrukturalizaci a rozvoji konkrétní země. Příjem této pomoci je podmíněn volbou jasně definované strategie snižování chudoby formou reforem strukturální a sociální politiky se zvláštním důrazem na základní zdravotnické a vzdělávací služby¹² a programy směřující k makroekonomické stabilitě. K postupnému oddlužování je způsobilých 35 rozvojových zemí (viz příloha I). Náklady na celou iniciativu se odhadují na necelých 70 mld. USD, z čehož největší část nákladů ponесou věřitelé Pařížského klubu (asi 35%) a Světová banka (asi 20%). [67]

Je vhodné se ovšem zabývat otázkou, zda je to vhodný způsob pomoci. Zda se jakákoli forma pomoci těmto zemím dostaví na místo určení a nejde pouze o plýtvání peněz daňových poplatníků. Situace v rozvojových zemích se přeci nevyřeší nalitím peněz tamní vládě, která ve většině případů tyto prostředky zabaví. Pomoc by měla být situována spíše ve formě návratných půjček než ve formě almužen, tak totiž země nezbohatne nikdy. Velké riziko odpuštění dluhů se skrývá v možné demotivaci rozvojových zemí pomoci si samy a věřitelů od poskytování půjček těmto zemím do budoucna. Nehledě na to, že poskytováním humanitární pomoci se africké země stávají více závislými na zbytku světa a nejsou mnohdy schopny vyrobit dostatečné množství potravin pro své obyvatele.

Aby byla rozvojová pomoc účinná a efektivní, musí být především zasloužená a lépe kontrolovaná, než tomu bylo doposud. Nestačí pouze snahy mezinárodního společenství, na ekonomickém a sociálním rozvoji se musí podílet především státy samy. Dokud budeme opomíjet fakt, že většina vlád rozvojových zemí dostává peníze bez jasného účelu jejich použití, k žádné proměně nepřispějí.

¹² Před vznikem iniciativy HIPC utratili cílové státy jen za zaplacení úroků v průměru více než za zdravotnictví a školství dohromady.

ZÁVĚR

Práce je zaměřena na ekonomické aspekty regionu Africký roh, dále s nimi související sociální a bezpečnostní faktory, jejichž dopady už přesahují hranice afrického kontinentu. K měření ekonomické výkonnosti zemí v regionu byly použity základní makroekonomické ukazatele – *GNI*, *GDP (absolutní, na osobu)*, *růst GDP*, *inflace*, *saldo běžného účtu platební bilance*, údaje o nezaměstnanosti v regionu jsou většinou odhadované, proto nebyly do statistických analýz zařazeny, ve venkovských oblastech dosahuje nezaměstnanost mezi 60-80%.

Stav regionu z hlediska ekonomické a sociální prosperity je zhodnocen pomocí indexu lidského rozvoje, který zahrnuje faktory kvality zdravotnictví a školství, očekávanou délku života a GNI PPP per capita. Státy Afrického rohu dle tohoto indexu patří mezi 40 nejméně rozvinutých zemí světa. Největší ekonomiky v regionu podle ukazatele GDP jsou Etiopie a Keňa, ukazatel GDP na jednoho obyvatele klasifikuje nejvyspělejší ekonomikou v regionu Džibutsko (2576 USD/osobu). Přesto v subsaharské Africe dle Světové banky žije téměř 1,3 miliard lidí, kteří žijí za méně než 1,25 USD na den.

Chudé domácnosti se nacházejí v pasti, ze které nemají bez humanitární pomoci, někdy ani s ní ne, šanci uniknout. Mnohdy nemají dostatek prostředků ani na uspokojení základních fyziologických potřeb – dostatek jídla a pitné vody, stávají se tak slabými jedinci neschopných práce, což ještě jejich chudobu zvyšuje, dále prohlubuje hladovění a snižuje pracovní produktivitu a tedy i výkon celé ekonomiky. Vzhledem k tomu nemá ekonomika dostatečné prostředky na tvorbu úspor, které by proměnila v investice a zvyšovala kapitálovou zásobu. Pro politickou nestabilitu v těchto zemích jsou odkázány především na vlastní zdroje, protože přímé zahraniční investice v regionu jsou rizikové.

V růstu GDP vévodí Eritrea 7,5% v roce 2012, což představuje třikrát vyšší růst než například růst ekonomiky USA (2,2%). Tento nadprůměrný růst GDP je ovšem velmi těžké udržovat zásluhou humanitárních krizí, které často destabilizují region, i kdyby si je však udržely, bude jim trvat mnoho desetiletí, než dosáhnou alespoň hranice středních příjmů. Africké státy jsou nicméně živým důkazem, že pouze růst GDP nestačí ke zdraví ekonomiky, protože ani jeho prudký růst nezpůsobí zároveň růst životní úrovně naprosté většiny obyvatel tohoto kontinentu. Toto tvrzení dokazují analýzy ekonomických a sociálních ukazatelů provedené ve 4. kapitole této práce. Některé země Afriky, včetně zemí Afrického rohu, sice dosahují výrazných temp růstu GDP, ale zároveň jsou tytéž země na spodních příčkách indexu lidského rozvoje, což pouze potvrzuje fakt, že se musí stát více, aby se obyvatelé

těchto zemí alespoň přiblížili obvyklému způsobu života. Proto si troufám tvrdit, že je vhodnější zaměřit se spíše na lidský rozvoj a rozvoj kvality života v těchto zemích, než na ekonomické faktory, protože spolu s lidským rozvojem může teprve ekonomika vzkvétat.

Rozvojové země jsou od získání samostatnosti ovlivňovány globalizací, která dnes zasahuje již prakticky všechna odvětví, díky čemuž jsou obzvláště ekonomicky závislé na rozvinuté části světa. Hlavní problém, který rozvojovým zemím způsobila právě globalizace, je, že mají potíže zapojit se do světového obchodu. Závislost na produkci převážně zemědělských výrobků znamená nedostatečnou konkurenceschopnost spotřebních košů na světových trzích. Stěžejní východisko těchto zemí vidím ve zvýšení konkurenceschopnosti na globální úrovni a liberalizaci zahraničního obchodu, protože dovozní cla a kvóty, pro ně představují největší obchodní bariéru. Spravedlivý a otevřený mezinárodní obchod může být východiskem z globální chudoby.

Předpoklady pro úspěšnou realizaci rozvojové politiky je splnění rozvojových cílů tisíciletí, popsáné v 5. kapitole práce, jejichž dosažení je závislé na dostupných finančních prostředcích a účasti států samotných. Zásadní problémy rozvoje regionu, celé subsaharské Afriky nevyjímaje, jsou následující:

- *Chudoba, hlad, negramotnost, HIV/AIDS a jiné nemoci, migrace, odliv mozků, změny klimatu, politická nestabilita, korupce, občanské války, terorismus, existence dovozních cel a kvót, závislost na vývozu několika málo komodit, dluhová past a zvyšování závislosti na zahraniční pomoci, nízké GNI, vysoká inflace, záporné saldo platební bilance, nízká kapitálová vybavenost a technologický pokrok.*

Vlivem dekolonizačního procesu a řadou ekonomických krizí se rozvojové ekonomiky výrazně zadlužily. Oblíbeným řešením věřitelů je odpouštění dluhů, které má pomoci rozvojovým zemím k dosažení cílů tisíciletí. Veškerá rozvojová pomoc ale musí být pouze podpůrným nástrojem, samotná změna musí mít počátek u států samotných, jinak zůstanou nadále chudí a jakákoli podpora ze stran vnějších aktérů bude marná.

Největší výzvou v regionu je stav Somálska, který je na poli zhroucených států jedinečný v míře neúspěšnosti státu a v indexu FSI zaujímá prvenství posledních 5 let. Jeho ekonomická a bezpečnostní nestabilita vyvolaná rozpadem státních struktur brzdí rozvoj celého regionu a omezuje své sousedy na cestě k lepším zítřkům, šířící pirátství v oblasti Adenského zálivu narušuje mezinárodní obchod a politický chaos v zemi umožňuje přípravu teroristických

aktivit, proto je tato oblast nebezpečím v měřítku regionálním, kontinentálním i celosvětovém.

Cílů vytyčených v úvodu práce bylo dosaženo, z makroekonomického pohledu patří státy Afrického rohu mezi nejchudší země světa s nejnižšími příjmy a dle indexu lidského rozvoje mezi země s nejnižší kvalitou lidského života. Výsledky práce neprokazují, že by kvalita života obyvatel u sledovaných zemí výrazně rostla, přes značnou pomoc rozvinutých zemí, jsou stále nejchudšími ekonomikami s nízkou kupní silou, nízkou úrovní kapitálové vybavenosti a nízkým technologickým pokrokem. Podle indexu zhroucených států je tento region nejméně stabilní území v Africe v ekonomické, politické i sociální oblasti.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Advancing pharmacy worldwide. Wwww.fip.org [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://www.fip.org/about_health_literacy
- [2] African Economic Outlook. Data & Statistics [online]. [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/data-statistics/>
- [3] African Union: a United and Strong Africa. Wwww.au.int [online]. 2009 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.au.int/en/about/nutshell>
- [4] Businessinfo.cz. Wwww.businessinfo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/dzibuti-zahranicni-obchod-zeme-17896.html>
- [5] Businessinfo.cz. Wwww.businessinfo.cz [online]. 2012 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/eritrea-ekonomicka-charakteristika-zeme-17596.html>
- [6] Central Intelligence Agency [online]. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>
- [7] Central Intelligence Agency [online]. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/et.html>
- [8] Central Intelligence Agency [online]. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html>
- [9] Central Intelligence Agency [online]. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ke.html>
- [10] Central Intelligence Agency [online]. [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/so.html>
- [11] CIHELKOVÁ, E. et al. Světová ekonomika: Reginy a integrace. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 2002, 244 s. ISBN 80-247-0193-6.
- [12] COLLIER, P. Miliarda nejchudších: Proč se některým zemím nedaří a co s tím. Praha: Vyšehrad, spol. s.r.o, 2009, 224 s. ISBN 978-80-7429-010-7.
- [13] COMESA. Common Market for Eastern and Southern Africa [online]. 2000 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://about.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=76&Itemid=114

- [14] Country cooperation strategy. In: WorldHealthOrganization [online]. 2011 [cit. 2012-10-24]. Dostupné z: http://www.who.int/countryfocus/cooperation_strategy/ccs_dji_en.pdf
- [15] Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries Initiative. International Monetary Fund [online]. 2010 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>
- [16] Europa: Summaries of EU legislation. Přínos EU k dosažení rozvojových cílů tisíciletí [online]. 2009 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/development/general_development_framework/r12533_cs.htm
- [17] Europa: Summaries of EU legislation. Iniciativa na pomoc vysoce zadluženým chudým zemím [online]. 2005 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/development/least_developed_countries/r12402_cs.htm
- [18] European Commission [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/echo/policies/resilience/share_en.htm
- [19] Failed States Index. Foreign Policy [online]. 2005 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/failed_states_index_2012_interactive
- [20] Failed States Index. The Fund for Peace [online]. 2012 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.fundforpeace.org/global/library/cfsir1210-failedstatesindex2012-06p.pdf>
- [21] Failed States Index. The Fund for Peace [online]. 2005 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://ffp.statesindex.org/>
- [22] FÁREK, Jiří a Jiří KRAFT. Světová ekonomika v epoše globálních změn. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012, 254 s. ISBN 978-80-7372-910-3.
- [23] Financial Tracking Service. Www.fts.org [online]. 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://fts.unocha.org/>
- [24] Food and Agriculture Organization of the United Nations. Www.fao.org [online]. 2011 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.fao.org/crisis/horn-africa/regional-overview/en/>
- [25] Global Peace Index 2012. Chartsbin [online]. 2012 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://chartsbin.com/view/1529>

- [26] Glopolis: FactSheet. Africký roh: Akutní potravinová krize ve východní Africe [online]. 2012 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://glopolis.org/cs/clanky/hladomor-v-africkem-rohu/>
- [27] Glopolis: FactSheet. Africký zemědělský obchod [online]. 2012 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://glopolis.org/soubory/9476/fact-sheet-africky-zemedelsky-obchod-brezen-2012.pdf>
- [28] HAMARNEHOVÁ, I. Geografie turismu. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 8024744309.
- [29] HAYNES, J. DevelopmentStudies. Cambridge: Polity ShortIntroductions, 2008, 237 s. ISBN 978-80-246-1961-3.
- [30] Horn of Africa Region: The Humanitarian Crisis and International Response. In: <Http://www.fas.org/> [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R42046.pdf>
- [31] International Human Development Indicators. UNDP [online]. [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/data/profiles/>
- [32] Jak je to s dluhy chudých zemí. Liberální institut [online]. 2004 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.libinst.cz/clanky-a-komentare/1182-jak-je-to-s-dluhy-chudych-zemi/>
- [33] JELÍNEK, P. Africká unie - integrace reálná nebo deklarativní?. Mezinárodní vztahy [online]. 2003, č. 1 [cit. 2013-04-18]. Dostupné z: www.mezinarodnivztahy.com/article/download/65/62
- [34] JENÍČEK, V. Vyvážený rozvoj: Na globální a regionální úrovni. Praha: C.H.Beck, 2010, 132 s. ISBN 8074001954.
- [35] JENÍČEK, V., FOLTÝN J. Globální problémy světa v ekonomických souvislostech. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2010, 324 s. ISBN 8074003264.
- [36] KAŇÁKOVÁ, N. Globální problémy. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2004, 153 s. ISBN 80-248-0681-9.
- [37] KUNA, Z. Rozvojové země ve světové ekonomice. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2004, 132 s. ISBN 80-213-1134-7.
- [38] KUNEŠOVÁ, H., CIHELKOVÁ, E. a kol. Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy. Praha: C.H.Beck, 2006, 319 s. ISBN 80-7179-455-4.

- [39] Lékaři bez hranic. In: Humanitární pomoc nesmí být součástí stabilizační kampaně v Somálsku [online]. 2013 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: <http://www.lekari-bez-hranic.cz/cz/aktuality/2013/somalsko/humanitarni-pomoc-nesmi-byt-soucasti-stabilizacni-kampane-v-somalsku.php>
- [40] LINHART, P., ROUDNÝ R. Ochrana obyvatelstva a terorismus. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, 237 s. ISBN 978-80-7395-165-8.
- [41] Millennium Development Goals. The United Nations [online]. [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.un.org/millenniumgoals/>
- [42] Ministerstvo financí České republiky. Wwww.mfcr.cz [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://www2012.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_rocni_rozporcet_eu_68212.html?year=2012
- [43] Ministerstvo vnitra České republiky. Wwww.mvcr.cz [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: www.mvcr.cz/soubor/internet-tdu-stavk-09-2012-xls.aspx
- [44] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Wwww.mzv.cz [online]. 2011 [cit. 2013-04-07]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/eritrea/ekonomika/ekonomicka_characteristika_zeme.html
- [45] Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Wwww.mzv.cz [online]. 2012 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/somalsko/index.html
- [46] MUGERWA, K. The African economy: policy, institutions and the future. Londýn: Routledge, 1999, 301 s. ISBN 9780415183239.
- [47] NOVOTNÝ, L. Miliarda nejchudších. Acta Politologica: INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS. 2012, roč. 4, č. 1. ISSN 1803–8220.
- [48] ODA trends from 1960 to 2012 - Interactive charts. Organisation for Economic Cooperation and Development[online]. [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/odatrendsfrom1960to2012.htm>
- [49] Official development assistance. OECD [online]. [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/officialdevelopmentassistancedefinitionandcoverage.htm#Definition>

- [50] Oficiální seznam indikátorů MDGs. OSN [online]. 2000 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/officiallist2008-cze.pdf>
- [51] OPPONG, J., OPPONG E. Kenya: Modern World Nations Series. New York City: Info Base Publishing, 2009, 128 s. ISBN 9781438105208.
- [52] Organisation for economic co-operation and development: Complete databases available via OECD's iLibrary. Wwww.oecd.org [online]. 2010 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=TABLE2A>
- [53] Organizace spojených národů: Vše co jste chtěli vědět o Spojených národech. In: Wwww.osn.cz [online]. Praha: Informační centrum OSN v Praze, 2010 [cit. 2013-06-05]. ISBN 978-80-86348-12-4. Dostupné z: <http://www.osn.cz/soubory/vse-co-jste-chteli-vedet-o-osn.pdf>
- [54] PressEXPRESS.eu. Wwww.pressexpress.eu [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.pressexpress.eu/2012/03/14/dzibuti-muze-ziskat-44-bilionu-dolaru/36784>
- [55] Prezidentské volby v Keni: Vicepremiér Kenyatta těsně porazil premiéra Odingu. Zpravodajství ČT24 [online]. 2013 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/218188-prezidentske-volby-v-keni-vicepremier-kenyatta-tesne-porazil-premiera-odingu/>
- [56] Přístup EU ke zvyšování odolnosti: Poučení z krizí v oblasti zajišťování potravin. In: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0586:FIN:CS:PDF>. Brusel, 2012.
- [57] Regional Economic Outlook. In: Sub-Saharan Africa Sustaining Growth amid Global Uncertainty [online]. Washington, D.C.: International MonetaryFund, 2012 [cit. 2013-06-05]. ISBN 978-1-61635-249-3. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2012/afr/eng/sreo0412.pdf>
- [58] REID, R. J. Dějiny moderní Afriky od roku 1800 po současnost. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 2011, 331 s. ISBN 978-80-247-3079-0.
- [59] ROTBERG, R. Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. [online]. 2003, s. 26 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/press/books/chapter_1/statefailureandstateweaknessinatimeofterror.pdf

- [60] Rozvojové cíle tisíciletí v poločase: Jak si stojíme a kam potřebujeme jít. In: Evropská zpráva o rozvoji [online]. 2008 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/mdg_paper_final_20080916_cs.pdf
- [61] Rozvojový program OSN (UNDP). Informační centrum OSN v Praze [online]. 2005 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/programy-a-dalsi-organy-osn/?i=99>
- [62] ŘIHÁČKOVÁ, V. Boj proti terorismu: globální výzva 21. století. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2006, 82 s. ISBN 80-86993-03-5.
- [63] Somálsko. Zpravodajství aktualne.cz [online]. 2011 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/somalsko-pirati-sucho-hladomor/>
- [64] Statistics on resource flows to developing countries. Organisation for Economic Co-operation and Development [online]. 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dac/stats/statisticsonresourceflowstodevelopingcountries.htm>
- [65] Swiss Agency for Development and Cooperation. [online]. 2012 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: http://www.swiss-cooperation.admin.ch/hornofafrica/en/Home/SDC_in_the_Horn_of_Africa
- [66] The Daily Viz. Thedailyviz.com [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://thedailyviz.com/2012/06/>
- [67] The Logic of Debt Relief for the Poorest Countries. In: International Monetary fund [online]. 2000 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2000/092300.htm#III>
- [68] The United Nations: Department of Economic and Social Affairs. World Population Prospects 2010 [online]. 2010 [cit. 2013-06-11]. Dostupné z: <http://esa.un.org/wpp/Excel-Data/population.htm>
- [69] The United Nations. Wwww.un.org [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://millenniumindicators.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>
- [70] The United Nations Office of the High Representative for the Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries and Small Island Developing States. Wwww.unohrlls.org [online]. 2009 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: <http://www.unohrlls.org/en/ldc/>

- [71] The World Bank. Africa development indicators [online]. 2011 [cit. 2013-06-05]. ISBN 978-0-8213-8732-0. Dostupné z: http://data.worldbank.org/sites/default/files/adi_2011-web.pdf
- [72] The World Bank. Country Policy and Institutional Assessment [online]. 2006 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,contentMDK:21378540~menuPK:2626968~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:73154,00.html>
- [73] The World Bank. In: CPIA Africa: Assessing Africa's Policies and Institutions [online]. 2012 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: http://siteresources.worldbank.org/INTEOS/Resources/WB_CPIA_Report.pdf
- [74] The World Bank. Poverty gap at \$1.25 a day [online]. 2008 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/topic/poverty>
- [75] Transparency International [online]. 2009 [cit. 2011-04-05]. Wwww.transparency.cz. Dostupné z WWW: http://www.transparency.cz/doc/CPI_2012/2012-12-05_CPI2012_mapa_a_vysledky.pdf
- [76] Transparency International [online]. 2012 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://www.transparency.org/whatwedo/pub/corruption_perceptions_index_2012
- [77] Unicef: Kenya at a glance. Wwww.unicef.org [online]. 2009 [cit. 2013-06-05]. Dostupné z: http://www.unicef.org/kenya/overview_4616.html
- [78] United Nations Development Programme. Wwww.undp.org [online]. [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/ourwork/overview.html>
- [79] Un Office Of The High Representative For The Least Developed Countries, Landlocked Developing Countries And Small Island Developing States. Wwww.un.org [online]. 2005 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.un.org/special-rep/ohrlls/lddc/default.htm>
- [80] Údaje o oficiální rozvojové pomoci ČR v roce 2011. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/rozvojova_spoluprace/aktualne/udaje_o_oficialni_rozvojove_pomoci_cr_v.html
- [81] Velký atlas světových dějin. Praha: Reader's Digest Výběr, spol. s.r.o., 2002, 376 s. ISBN 80-86196-48-8.

- [82] Výroční zpráva za rok 2012 o politikách rozvoje a vnější pomoci Evropské unie a o jejich provádění v roce 2011. In:http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/annual-reports/europeaid_annual_repo. Brusel, 2012.
- [83] WAISOVÁ, Š. et al. Slabé státy: Selhání, rozpad a obnova státnosti. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2007, 295 s. ISBN 978-80-7380-069-7.
- [84] ZÁHORČÍK, J. Ohniska napětí v postkoloniální Africe. Praha: Karolinum, 2012, 274 s. ISBN 978-80-246-1961-3.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Členské státy uskupení COMESA

Příloha B: Klasifikace afrických ekonomik dle WB

Příloha C: Africké státy a vyhlášení jejich nezávislosti kolonizátorům

Příloha D: Mapa regionu Africký roh

Příloha E: Seznam nejméně rozvinutých zemí světa (LDCs – The Least Developed Countries)

Příloha F: Vývoj Failed States Index Afrického rohu 2008-2012

Příloha G: Rozvojové cíle tisíciletí a ukazatele jejich plnění

Příloha H: Největší příjemci čisté ODA v Subsaharské Africe v roce 2011

Příloha I: Seznam zemí, které se kvalifikovaly jako způsobilé nebo potenciálně způsobilé žádat pomoc iniciativy HIPC (k březnu 2013)

Příloha A: Členské státy uskupení COMESA

Zdroj: [13]

Příloha B: Klasifikace afrických ekonomik dle WB

<i>Nízké příjmy</i> (<i>Lowincome</i>)	<i>Nižší střední příjmy</i> (<i>Lowermiddleincome</i>)	<i>Střední příjmy</i> (<i>Uppermiddleincome</i>)	<i>Vysoké příjmy</i> (<i>Highincome</i>)
<i>999 USD a méně</i>	<i>996 – 3.945 USD</i>	<i>3.496 – 12.195 USD</i>	<i>12.196 USD a více</i>
Benin	Alžírsko	Botswana	Rovníková Guinea
Burkina Faso	Angola	Gabon	
Burundi	Kamerun	Libye	
Středoafrická republika	Kapverdy	Mauritius	
Chad	Kongo	Seychely	
Komory	Džibutsko	Jižní Afrika	
Demokratická republika Kongo	Egypt		
Pobřeží slonoviny	Lesotho		
Eritrea	Maroko		
Etiopie	Namibie		
Gambie	Súdán		
Ghana	Svazijsko		
Guinea	Tunisko		
Guinea-Bissau			
Keňa			
Libérie			
Madagaskar			
Malawi			
Mali			
Mauritánie			
Mosambik			
Niger			
Nigérie			
Rwanda			
Svatý Tomáš a Princův ostrov			
Senegal			
Sierra Leone			
Somálsko			
Tanzanie			
Togo			
Uganda			
Zambie			
Zimbabwe			

Zdroj: vlastní zpracování podle [71]

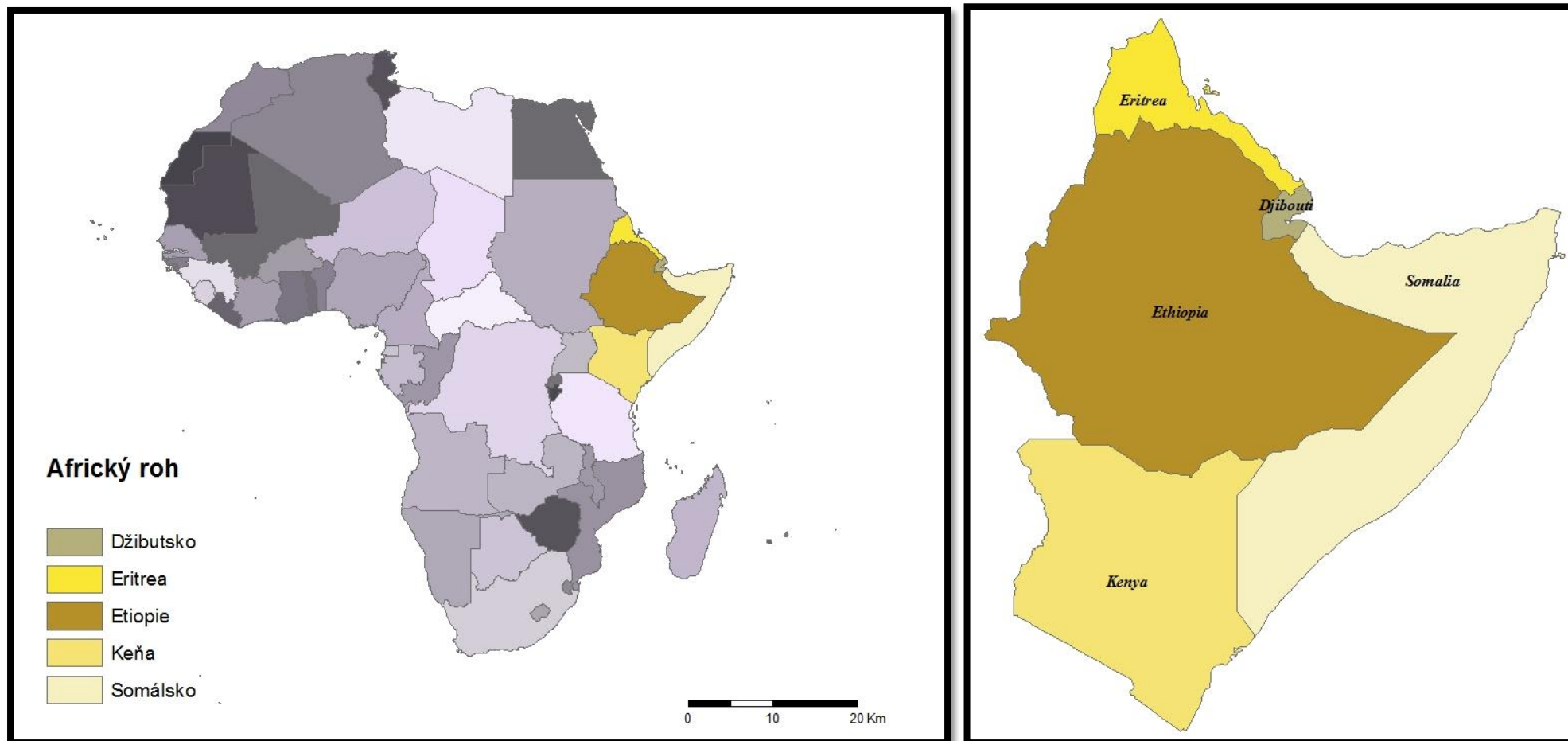
Příloha C: Africké státy a vyhlášení jejich nezávislosti kolonizátorům

STÁT	KOLONIÁLNÍ VELMOC	ROK VYHLÁŠENÍ
Libérie	USA	1847
Libye	VB, Francie	1951
Egypt	Velká Británie	1952
Jižní Súdán	Velká Británie	1956
Maroko	Francie	1956
Súdán	Velká Británie	1956
Tunisko	Francie	1956
Ghana	Velká Británie	1957
Guinea	Francie	1958
Rwanda	Belgie	1959
Benin	Francie	1960
Burkina Faso	Francie	1960
Čad	Francie	1960
Demokratická republika kongo	Belgie	1960
Gabon	Francie	1960
Kamerun	Francie	1960
Kongo-Brazzaville	Francie	1960
Madagaskar	Francie	1960
Mali	Francie	1960
Mauritánie	Francie	1960
Niger	Francie	1960
Nigérie	Velká Británie	1960
Pobřeží slonoviny	Francie	1960
Senegal	Francie	1960
Somálsko	Velká Británie	1960
Středoafriická republika	Francie	1960
Togo	Francie	1960
Jihoafriická republika	Velká Británie	1961
Sierra Leone	Velká Británie	1961
Tanzanie	Velká Británie	1961
Alžírsko	Francie	1962
Burundi	belgie	1962
Uganda	Velká Británie	1962
Keňa	Velká Británie	1963
Malawi	Velká Británie	1964
Zambie	Velká Británie	1964
Gambie	Velká Británie	1965
Botswana	Velká Británie	1966
Lesotho	Velká Británie	1966
Mauricius	Velká Británie	1968

STÁT	KOLONIÁLNÍ VELMOC	ROK VYHLÁŠENÍ
Rovníková Guinea	Španělsko	1968
Svazijsko	Velká Británie	1968
Guinea-Bissau	Portugalsko	1974
Angola	Portugalsko	1975
Komory	Francie	1975
Mosambik	Portugalsko	1975
Džibutsko	Francie	1977
Zimbabwe	Velká Británie	1980
Namibie	Jižní Afrika	1990
Západní Sahara	Maroko	1991
Eritrea	Etiopie	1993
Etiopie	Italská okupace	1936-1941

Zdroj: vlastní zpracování podle [81]

Příloha D: Mapa regionu Africký roh

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha E: Seznam nejméně rozvinutých zemí světa (LDCs – The Least Developed Countries)

Afrika (33)

1	Angola	18	Madagaskar
2	Benin	19	Malawi
3	Burkina Faso	20	Mali
4	Burundi	21	Mauritánie
5	Central African Republic	22	Mozambik
6	Chad	23	Niger
7	Komory	24	Rwanda
8	Demokratická republika Kongo	25	Svatý Tomáš a Princův ostrov
9	Djibouti	26	Senegal
10	Rovníková Guinea	27	Sierra Leone
11	Eritrea	28	Somálsko
12	Etiopie	29	Súdán
13	Gambie	30	Togo
14	Guinea	31	Uganda
15	Guinea-Bissau	32	Tanzánie
16	Lesotho	33	Zambie
17	Libérie		

Asie (14)

1	Afghánistán	8	Nepal
2	Bangladěš	9	Samoa
3	Bhútán	10	Šalamounovy ostrovy
4	Kambodža	11	Východní Timor
5	Kiribati	12	Tuvalu
6	Laoské lidově demokratické republiky	13	Vanuatu
7	Myanmar	14	Jemen

Latinská Amerika a Karibik (1)

1	Haiti
---	-------

Zdroj: [70]

Příloha F: Vývoj Failed States Index Afrického rohu 2008-2012

Země	Rok	Pořadí	I-1.	I-2.	I-3.	I-4.	I-5.	I-6.	I-7.	I-8.	I-9.	I-10.	I-11.	I-12.	Skóre celkem
Somálsko	2012	1.	9.8	10.0	9.6	8.6	8.1	9.7	9.9	9.8	9.9	10.0	9.8	9.8	114,9
	2011	1.	9.7	10.0	9.5	8.2	8.4	9.3	9.8	9.4	9.7	10.0	9.8	9.7	113.4
	2010	1.	9.6	10.0	9.7	8.3	8.0	9.6	10.0	9.6	9.9	10.0	10.0	9.6	114,3
	2009	1.	9.8	9.9	9.7	8.5	7.7	9.5	10.0	9.9	9.9	10.0	10.0	9.8	114,7
	2008	1.	9.8	9.8	9.5	8.3	7.5	9.4	10.0	10.0	9.9	10.0	10.0	10.0	114.2
Keňa	2012	16.	8.9	8.4	8.9	7.7	8.2	7.3	8.6	8.1	7.4	7.6	9.0	8.4	98.4
	2011	16.	8.8	8.5	8.7	7.6	8.5	7.0	8.9	7.8	7.7	7.9	8.8	8.5	98.7
	2010	13.	9.1	8.7	8.9	7.9	8.7	7.4	9.3	8.1	8.0	7.5	8.7	8.4	100,7
	2009	14.	9.0	9.0	8.6	8.3	8.8	7.5	9.0	8.0	8.2	8.0	8.8	8.2	101.4
	2008	26.	8.7	8.5	7.6	8.0	8.1	6.9	8.2	7.4	7.2	7.1	8.4	7.3	93.4
Etiopie	2012	17.	9.6	8.7	8.1	7.0	7.9	7.4	7.2	8.4	8.6	8.1	8.7	8.2	97.9
	2011	20.	9.1	8.2	8.4	7.2	8.2	7.7	7.5	8.4	8.5	7.9	9.0	8.1	98.2
	2010	17.	9.2	7.8	8.6	7.5	8.5	8.0	7.7	8.1	8.7	7.8	9.0	7.9	98.8
	2009	16.	9.4	8.0	8.2	7.7	8.8	8.3	7.9	8.2	8.5	7.5	8.8	7.6	98.9
	2008	16.	8.9	7.5	7.8	7.5	8.6	8.2	7.9	7.5	8.5	7.5	8.9	7.3	96.1

Země	Rok	Pořadí	I-1.	I-2.	I-3.	I-4.	I-5.	I-6.	I-7.	I-8.	I-9.	I-10.	I-11.	I-12.	Skóre celkem
Eritrea	2012	23.	8.6	7.1	6.4	7.1	6.9	8.6	8.4	8.2	8.7	7.8	8.1	8.5	94.5
	2011	28.	8.3	6.8	6.1	7.4	6.5	8.3	8.5	8.4	8.9	7.7	8.1	8.5	93.6
	2010	30.	8.7	7.2	6.1	7.1	6.2	8.6	8.8	8.6	8.4	7.6	7.9	8.1	93.3
	2009	36.	8.6	7.0	5.8	6.5	6.0	8.6	8.6	8.6	7.9	7.4	7.7	7.6	90.3
	2008	44.	8.6	7.1	5.6	6.0	5.9	8.5	8.4	7.9	7.4	7.5	7.2	7.3	87.4
Džibutsko	2012	53.	8.3	6.9	6.5	4.9	7.1	6.6	7.5	7.2	6.8	6.5	7.5	8.0	83.8
	2011	60.	7.8	7.2	6.2	5.2	6.8	6.0	7.2	7.2	7.0	6.2	7.5	8.3	82.6
	2010	68.	7.9	6.8	5.9	5.5	6.5	6.4	7.2	7.3	6.6	6.0	7.1	8.7	81,9
	2009	73.	8.0	6.4	5.7	5.2	6.3	6.6	7.4	7.5	6.2	6.2	6.9	8.2	80.6
	2008	71.	7.7	6.4	5.5	5.2	6.2	7.1	7.4	7.3	6.2	6.5	6.9	7.6	80.0

Zdroj: vlastní zpracování podle [21]

Příloha G: Rozvojové cíle tisíciletí a ukazatele jejich plnění

CÍLE A ÚKOLY	UKAZATELE PLNĚNÍ
Cíl 1: Odstranit extrémní chudobu a hlad	
Úkol 1.A: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí s příjmem nižším než jeden americký dolar (USD) (oproti roku 1990)	1.1 Podíl populace pod hranicí 1 USD na den 1.2 Poverty gap ratio1 1.3 Podíl nejchudších domácností na spotřebě
Úkol 1.B: Dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a přiměřené práce pro všechny, včetně žen a mladých lidí	1.4 Tempo růstu GDP k počtu zaměstnaných osob 1.5 Poměr zaměstnaných v populaci 1.6 Podíl zaměstnaných lidí s příjmy nižšími než jeden USD na den 1.7 Podíl samoživitelů a pomocníků v domácnosti na celkové zaměstnanosti
Úkol 1.C: Do roku 2015 snížit na polovinu podíl lidí trpících hladem (oproti roku 1990)	1.8 Výskyt podvyživených dětí ve věku do pěti let 1.9 Podíl populace s příjmem potravy pod hranicí energetického výživového minima
Cíl 2: Zajistit základní vzdělání pro všechny	
Úkol 2.A: Zajistit, aby do roku 2015 všechny děti – dívky i chlapci – byly schopné absolvovat základní školu v plném rozsahu	2.1 Podíl dětí navštěvujících základní školu 2.2 Podíl žáků první třídy, kteří se dostanou do závěrečného ročníku základní školy 2.3 Podíl gramotnosti u 15 – 24 letých
Cíl 3: Prosazování rovnosti pohlaví a posilování postavení žen	
Úkol 3.A: Odstranit nepoměr mezi chlapci a dívkami na prvním a druhém stupni základního vzdělávání pokud možno do roku 2005 a do roku 2015 na všech úrovních vzdělávání	3.1 Poměr dívek a chlapců na prvním až třetím stupni vzdělávání 3.2 Podíl žen na placených pracovních pozicích mimo sektor zemědělství 3.3 Podíl zastoupení žen v národních parlamentech
Cíl 4: Snížit dětskou úmrtnost	
Úkol 4.A: V letech 1990 až 2015 snížit o dvě třetiny počet úmrtí dětí do věku pěti let	4.1 Míra úmrtnosti dětí do pěti let

	<p>4.2 Míra novorozenecké úmrtnosti</p> <p>4.3 Podíl ročních dětí očkovaných proti spalničkám</p>
Cíl 5: Zlepšit zdraví matek	
Úkol 5.A: V letech 1990 až 2015 snížit o tři čtvrtiny úmrtnost matek	<p>5.1 Míra úmrtnosti matek</p> <p>5.2 Množství porodů prováděných školeným zdravotnickým personálem</p>
Úkol 5.B: Do roku 2015 zajistit přístup ke službám reprodukčního zdraví pro všechny	<p>5.3 Míra rozšíření antikoncepce</p> <p>5.4 Podíl matek mezi dospívajícími</p> <p>5.5 Dostupnost předporodní péče (alespoň jedna prohlídka / alespoň čtyři prohlídky)</p> <p>5.6 Neuspokojená poptávka po službách plánování rodiny</p>
Goal 6: Boj proti HIV/AIDS, malárii a dalším chorobám	
Úkol 6.A: Do roku 2015 zastavit a zvrátit šíření HIV/AIDS	<p>6.1 Výskyt HIV v populaci ve věku 15-24 let</p> <p>6.2 Používání kondomu při vysoce rizikovém sexu</p> <p>6.3 Podíl lidí ve věku 15 – 24 s podrobnou a správnou znalostí problematiky HIV/AIDS</p> <p>6.4 Poměr sirotků a nesirotků mezi školáky ve věku 10 – 14 let</p>
Úkol 6.B: Do roku 2010 zajistit přístup k léčbě HIV/AIDS všem, kteří to potřebují	6.5 Podíl populace v pokročilém stádiu infekce HIV s přístupem k antiretrovirální léčbě
Úkol 6.C: Do roku 2015 zastavit a zvrátit výskyt malárie a dalších závažných chorob	<p>6.6 Výskyt malárie a úmrtnost na ni</p> <p>6.7 Podíl dětí mladších pěti let spících pod ochrannými sítěmi proti hmyzu ošetřenými insekticidy</p> <p>6.8 Podíl dětí mladších pěti let s horečkou/podezřením na malárii, které jsou léčeny příslušnými antimalarickými léky</p> <p>6.9 Výskyt, míra rozšíření a úmrtnost na TBC</p> <p>6.10 Počet případů tuberkulózy, která byla diagnostikována a léčena pod přímým dohledem lékařů</p>

Cíl 7: Zajistit udržitelnost životního prostředí	
<p>Úkol 7.A: Začlenit principy udržitelného rozvoje do národních programů a strategií a zvrátit současný trend úbytku přírodních zdrojů</p> <p>Úkol 7.B: Snížit ubývání biodiverzity (do roku 2010 dosáhnout výrazného snížení úbytku biodiverzity)</p>	<p>7.1 Podíl zalesněné půdy</p> <p>7.2 Emise CO₂ – celkové, na hlavu a na každý 1 USD GDP</p> <p>7.3 Odstranění látek ničících ozonovou vrstvu</p> <p>7.4 Podíl zásob ryb v mořích, jež nejsou ohroženy rybolovem</p> <p>7.5 Podíl veškeré využívané vody</p> <p>7.6 Podíl chráněných oblastí na souši i v mořích</p> <p>7.7 Podíl rostlinných a živočišných druhů, jimž hrozí vymření</p>
<p>Úkol 7.C: Do roku 2015 snížit na polovinu počet lidí bez udržitelného přístupu k pitné vodě a základním hygienickým zařízením</p>	<p>7.8 Podíl lidí se zlepšeným přístupem ke zdrojům pitné vody</p> <p>7.9 Podíl lidí s lepším přístupem základním hygienickým zařízením</p>
<p>Úkol 7.D: Do roku 2020 výrazně zlepšit životní podmínky více než 100 lidí živořících v chudinských slumech</p>	<p>7.10 Podíl městské populace žijící v chudinských slumech</p>
Goal 8: Rozvíjet globální partnerství pro rozvoj	
<p>Úkol 8.A: Dále rozvíjet otevřený, předvídatelný, nediskriminační a na pravidlech založený obchodní a finanční systém. To zahrnuje mj. i závazek k dobrému vládnutí, snižování chudoby a rozvoji, a to jak na úrovni státům tak mezinárodně</p> <p>Úkol 8.B. Zaměřit se na zvláštní potřeby nejméně rozvinutých zemí (LDCs) Patří sem mj. bezcelní a neomezený přístup nejméně rozvinutých zemí na mezinárodní trhy, rozšíření programu oddlužování těžce zadlužených chudých zemí (HIPC) a zrušení jejich oficiálních bilaterálních dluhů a zajištění velkorysejší oficiální rozvojové pomoci (ODA) zemím, jež vykazují zřetelné výsledky v boji proti chudobě</p> <p>Úkol 8.C: Zaměřit se na zvláštní potřeby chudých zemí bez přístupu k moři a malých ostrovních států (prostřednictvím Akčního programu pro trvale udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států a výstupního dokumentu 22. zvláštního zasedání Valného</p>	<p><i>Některé z níže uvedených indikátorů se sledují zvláště pro nejméně rozvinuté země (LDCs), Afriku, země bez přístupu k moři a malé ostrovní státy.</i></p> <p><u>Oficiální rozvojová pomoc (ODA)</u></p> <p>8.1 Čistá úroveň ODA, celková a ODA směřující do nejméně rozvinutých států, jako procento z hrubého národního příjmu dárcovských zemí OECD/DAC</p> <p>8.2 Podíl celkové bilaterální a sektorové ODA zemí OECD/DAC na základních sociálních službách (základní vzdělání, primární zdravotní péče, výživa, pitná voda a hygienické služby)</p> <p>8.3 Podíl bilaterální ODA dárců z OECD/DAC jež není vázaná</p> <p>8.4 ODA proudící do rozvojových zemí bez přístupu k moři a její podíl na hrubém národním příjmu těchto zemí</p>

<p style="text-align: center;">shromáždění)</p> <p>Úkol 8.D: Zabývat se detailně problémy rozvojových zemí souvisejícími se zadlužením a s pomocí národních i mezinárodních nástrojů zajistit dlouhodobou schopnost se s dluhy vyrovnávat</p>	<p>8.5 ODA proudící do malých ostrovních států a její podíl na hrubém národním příjmu těchto zemí</p> <p><u>Přístup na trh</u></p> <p>8.6 Podíl dovozů vyspělých států z rozvojových zemí a LDCs, jež nepodléhají clu (nezahrnuje obchod se zbraněmi)</p> <p>8.7 Průměrné tarify používané ve vyspělých zemích na zemědělské produkty a textilní výrobky z rozvojových zemí</p> <p>8.8 Podpora zemědělství v zemích OECD v procentech jejich hrubého domácího produktu</p> <p>8.9 Podíl ODA určené na pomoc budování obchodních kapacit</p> <p><u>Zadlužení</u></p> <p>8.10 Celkový počet nejchudších zemí zahrnutých v procesu oddlužování</p> <p>8.11 Závazky k oddlužení podle iniciativ HIPC a MDRI</p> <p>8.12 Dluhové služby vyjádřené v procentech vývozu zboží a služeb</p>
<p>Úkol 8.E: Ve spolupráci s farmaceutickým průmyslem zajistit v rozvojových zemích přístup k nejpodstatnějším lékům za dostupnou cenu</p>	<p>8.13 Podíl lidí v populaci, kteří mají udržitelný přístup k nejpodstatnějším lékům</p>
<p>Úkol 8.F: Ve spolupráci se soukromým sektorem zajistit, aby výhody nových technologií, především informačních a komunikačních, působily ve prospěch všech</p>	<p>8.14 Počet telefonních linek na 100 obyvatel</p> <p>8.15 Počet uživatelů mobilních telefonů na 100 obyvatel</p> <p>8.16 Počet uživatelů internetu na 100 obyvatel</p>

Zdroj: vlastní zpracování podle [50]

Příloha H: Největší příjemci čisté ODA v Subsaharské Africe v roce 2011 (mil. USD)

1	Demokratická republika Kongo	5 216
2	Etiopie	3 364
3	Jižní Sahara	2 424
4	Keňa	2 342
5	Tanzanie	2 294
6	Mozambik	1 921
7	Nigérie	1 716
8	Ghana	1 713
9	Uganda	1 489
10	Pobřeží slonoviny	1 349
11	Jihoafrická republika	1 214
12	Rwanda	1 204
13	Mali	1 196
14	Súdán	1 056
15	Jižní Súdán	1 041
16	Somálsko	1 022
17	Zambie	1 008
18	Senegal	990
19	Burkina Faso	926
20	Malawi	749
21	Libérie	718
22	Zimbabwe	672
23	Benin	642
24	Niger	610
25	Kamerun	585
26	Burundi	541
27	Togo	514
28	Čad	444
29	Sierra Leone	403
30	Madagascar	384
31	Mauritánie	348
32	Namibie	271
33	Sřredoafriická republika	254
34	Lesotho	252
35	Kongo	239
36	Kapverdy	231
37	Guinea	195
38	Angola	189
39	Mauricius	180
40	Eritrea	153
41	Džibutsko	133
42	Gambie	127

43	Svazijsko	123
44	Botswana	121
45	Guinea-Bissau	111
46	Svatá Helena	79
47	Gabon	71
48	Svatý Tomáš a Princův ostrov	70
49	Komory	48
50	Rovníková Guinea	23
51	Seychelly	20
	<i>Celkem</i>	39 749

Zdroj: vlastní zpracování podle [64]

Příloha I: Seznam zemí, které se kvalifikovaly jako způsobilé nebo potenciálně způsobilé žádat pomoc iniciativy HIPC (k březnu 2013)

Způsobilé země (35)		
Afghánistán	Ghana	Mosambik
Benin	Guinea	Nikaragua
Bolívie	Guinea-Bissau	Niger
Burkina Faso	Guyana	Rwanda
Burundi	Haiti	Svatý Tomáš a Princův ostrov
Kamerun	Honduras	Senegal
Středoafriická republika	Libérie	Sierra Leone
Komory	Madagaskar	Tanzanie
Konžská republika	Malawi	Togo
Demokratická republika Kongo	Mali	Uganda
Pobřeží slonoviny	Mauritánie	Zambie
Etiopie		
Gambie		
Země, které nedokončili požadavky pro úplné oddlužení:		
• mezi rozhodnutím a bodem dokončení (1)		
Chad		
• před rozhodnutím (3)		
Eritrea	Somálsko	Súdán

Zdroj: [15]